

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Poslední týdny druhé světové války na Písecku

Vypracoval: Aleš Procházka
Vedoucí práce: PhDr. et PaedDr. Marek Šmíd, Ph.D.

České Budějovice 2013

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Písku dne .....

.....
podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěl především poděkovat vedoucímu své práce, PhDr. et PaedDr. Marku Šmídovi, Ph.D., za jeho odborné vedení, cenné rady a velkou trpělivost při finálních úpravách této práce. Stejně tak bych rád poděkoval členům klubu Buddies of the 4th Armored Division Písek, zvláště panu Richardu Prausovi a panu Romanu Drašnarovi, kteří mi pomáhali svou hlubokou znalostí regionální historie a poskytli mi i náhled do jejich soukromých archívů. Nemalý dík patří všem pamětníkům, kteří mi nezištně věnovali svůj čas a hlavně mi sdělili své drahocenné vzpomínky, jenž zde mají důležité místo. Poděkování patří také mým přátelům, kteří se podíleli na konečných úpravách této práce. Nakonec chci velmi poděkovat svým rodičům za podporu, kterou mi poskytovali a poskytují nejen během mého studia.

ANOTACE

Předložená práce se zaměřuje na období posledních týdnů druhé světové války na Písecku. Dění je sledováno již od počátku mnichovské krize v roce 1938, kdy začíná období konce Československa, až po první dny osvobození v květnu 1945. Sleduje dění v nově vzniklém Protektorátu Čechy a Morava, jenž se stal nástupnickým útvarem demokratického Československa po okupaci nacistickými vojsky v březnu 1939. Jsou představeny významné protektorátní události s návazností na region Písecka. Jsou obecně vysvětleny postoje dalších Evropských zemí a jejich představitelů k situaci okupovaného území „bývalého“ Československa, aktivity exilové vlády v Londýně a především činnost ilegálních domácích orgánů československého odboje. Důraz je kladen na události odehrávající se v okrese Písek, jenž měli celostátní dopad.

Autor sleduje činy československých občanů žijících na území Písecka, zvláště jejich odbojovou činnost, která sice nemusela dosáhnout celostátní úrovně, ale byla důležitá především pro život místních obyvatel. Pozornost je věnována posledním měsícům a týdnům, které nejvíce ovlivnili pozdější vývoj Písecka. Jsou sledovány přesuny německých uprchlíků přes území regionu, nálety spojeneckých letounů na cíle ochromující německé postupy, činy odbojových skupin a v neposlední řadě akt samotného osvobození, který byl mnohdy velmi dramatický a někde dokonce i v posledních dnech války obzvláště tragický.

ANNOTATION

This work focuses on the last weeks of world war II in the Písek region. From the early beginning of the Munich crisis in the year 1938, which marks the end of Czechoslovakia, till the liberation in May 1945. It captures the situation in the newly founded Protectorate of Bohemia and Moravia which was established after the nazi occupation in March 1939. Major events from this period that have a direct connection with the Písek region are presented. It also generally looks on how other European nations and their leaders perceived the occupation of Czechoslovakia and the activities of the exile government in London and illegal Czechoslovak resistance groups. This work puts emphasis on events that took place in the Písek region and which had a nation wide effect.

The author documents activities of people living in the Písek region, primarily their resistance activities which had a significant impact on locals. He also gives attention to the last months and weeks of the war that shaped the later development in the Písek region. This work contains information about movement of german refugees through the region, american airstrikes that hindered the german advance, activities of resistance groups and liberation itself which was dramatic and even tragic in the last days.

Obsah

Úvod.....	7
1. Od druhé republiky k protektorátu.....	12
1.1. Mnichov 1938.....	12
1.2. Okupace.....	13
1.3. Protektorát	14
1.4. „Atentát“	18
2. Situace na Písecku během okupace.....	20
2.1. Odbojová činnost na Písecku.....	21
3. Poslední týdny války na Písecku.....	26
3.1. Uprchlíci z východu.....	26
3.2. Nálety hloubkových letců.....	27
3.3. Demarkační linie na Písecku.....	29
3.4. Poslední dny války - osvobození	30
3.4.1. Čimelice.....	31
3.4.2. Písek.....	32
3.4.3. Bernartice	38
3.4.4. Milevsko.....	42
Závěr.....	44
Seznam pramenů a literatury.....	46

Úvod

Písecko - oblast, jehož srdcem je historické město Písek, leží v severní části Jihočeského kraje. Dnešní oblast Písecka je včleněna do stejnojmenného okresu. Okres Písek je téměř symetricky uprostřed rozdělen na dvě poloviny řekou Vltavou. Terén okresu je mírně vlnitý, jižní oblast Písecka je charakteristická svou malou nadmořskou výškou, ta však mírně stoupá směrem ke kopcovitému a na lesy bohatému severu. Sousedí s dalšími jihočeskými okresy - na západě se strakonickým, na jihu s českobudějovickým a na východě s tábořským. Na severu pak s středočeskými okresy Příbram a Benešov. Písek a Milevsko jsou města s rozšířenou působností. V minulosti, v době Protektorátu Čechy a Morava, bylo Písecko rozděleno mezi dva politické okresy, jejichž územní rozloha neodpovídala dnešní situaci. V prvních letech okupace politický okres Písek patřil pod takzvaný *oberlandrát* - Oberlandratsbezirk Tabor, neboli obvod vrchního zemského rady Tabor. V letech 1940-1942 byl přesunut pod klatovský oberlandrát, aby byl následně v posledních letech druhé světové války včleněn pod obvod vrchního zemského rady Plzeň.¹ Toto historické členění, ale nemělo na mou práci vliv, neboť jsem pracoval se současnou podobou okresu Písek, aby bylo dosaženo aktuálnosti pro případný pedagogický výklad.

Město Písek, hlavní centrum stejnojmenného okresu, bylo výjimečné již od středověku. Přes zlatonosnou řeku Otavu byl, během vlády Přemysla Otakara II., ve 13. století vybudován kamenný most, dosud nejstarší v celé střední Evropě. Písečtí se také jako jedni z prvních připojili k husitské Jednotě tábořské. Reformačním myšlenkám Mistra Jana z Husince byl Písek věrný až do konce.

Moderní dějiny Písecka se začaly psát pádem Habsburské monarchie, respektive ještě před ním. Písek totiž, jako první město v celém Rakousku-Uhersku, vyhlásilo samostatnou Československou republiku. A to, i když trochu nedopatřením, hned dne 14. října 1918.

Okolnosti vysvětlil J. Prášek, ředitel Prácheňského muzea: *„Ústřední socialistická rada v Praze rozhodla vyhlásit na 14. října generální stávkou. Ta stávka měla být zaměřena proti vývozu potravin z hladovějících Čech. A na konci téhle stávky měli řečníci spontánně vyhlásit republiku. Jenomže plánovaná akce se vyzradila, a proto rozhodnutí o vyhlášení republiky bylo odvoláno.“*²

1 BENEŠ, Michal. *Vývojová komparace územních správ v Čechách a Rakousku ve 20. století*. Zlín, 2008. s. 19-21.

2 Jiří Prášek v pořadu Českého rozhlasu, Historické obzory. 28.10. 2007 Dostupné z: <http://old.radio.cz/mp3/podcast/cz/historie/071028-14-rijna-1918-den-vyhlaseni-ceskoslovenske-republiky-v-pisku.mp3>

Informace o odvolání vyhlášení republiky se však do Písku nedostala a v připravené akci na píseckém náměstí byla před polednem vyhlášena Československá republika. Lidé ihned začali likvidovat symboly starého mocnářství, žaláře národů. „*Na radnici se sešel Národní výbor složený ze zástupců politických stran. Vojáci zdejšího pluku přestali zdravit své důstojníky. Dokonce si strhli ty rakousko-uherské distinkce a dali si stužky v červenobílých barvách.*“³ Zpráva o vyhlášení republiky byla ihned šířena do celého píseckého regionu, kde jednotlivé obce po vzoru Písku, taktéž vyhlášovaly novou republiku.

Tato práce se však zabývá obdobím konce druhé světové války. Obecně téma druhé světové války v Evropě je v odborných publikacích velmi oblíbené. Velký zájem autorů je jak o téma Československé armády a mobilizace roku 1938 (např. Pavel Šrámek⁴, Pavel Minařík⁵), tak o téma odboje. Autoři se zaměřují na odboj domácí (např. Jaroslav Čvančara⁶, Stanislav Zámečník⁷), tak i zahraniční, kde se věnují jednotlivým frontám a konkrétním operacím (např. Eduard Čejka⁸, Jitka Režná, Jiří Rajlich⁹, Jan Kuklík¹⁰). I přesto, literatura o životě v období Protektorátu Čechy a Morava příliš obsáhlá není (např. Jiří Frajdl¹¹, Marie Michlová¹²). Naopak za hojně početnou lze považovat odbornou literaturu zabývající se regionální historií, v tomto případě tedy Píseckem. Nicméně práce o regionálních dějinách vzniklých před listopadem 1989, jsem však prakticky nebral v potaz, neboť výklad dějin je v nich mnohdy natolik ideově zkreslen, že zamlčuje, či přímo mění historické události, ač dobové prameny dokazují opak. Proto jsem vybíral především z autorů současných, jejichž práce jsou objektivněji pojeté a prosty ideového pojetí.

Pro tuto práci byli především významní autoři působící na Písecku. Za vyzvednutí stojí publikace pana Jiřího Práška, současného ředitele Prácheňského muzea¹³, ale i ostatních

---

3 Jiří Prášek v pořadu Českého rozhlasu, Historické obzory. 28.10. 2007 Dostupné z:

<http://old.radio.cz/mp3/podcast/cz/historie/071028-14-rijna-1918-den-vyhlaseni-ceskoslovenske-republiky-v-pisku.mp3>

4 ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 2008, 147 s.

5 MINAŘÍK, Pavel. *60. výročí mobilizace čs. armády v roce 1938*. ATM: Armádní technický magazín. 1998, č. 10

6 ČVANČARA, Jaroslav. *Někomu život, někomu smrt. Československý odboj a nacistická okupační moc*. 3 díly (1939–1941; 1941–1943; 1943–1945), Laguna, Praha 1997 (1. vyd.), Laguna, Praha 2003–2008 (2. vyd.), Laguna, Praha 2008 (3. vyd.), 351 s.; 253 s., 415 s.

7 ZÁMEČNÍK, Stanislav. *Český odboj a národní povstání v květnu 1945*. Vyd. 1. Praha: Naše vojsko, 2006, 293 s.

8 ČEJKA, Eduard. *Československý odboj na Západě: (1939-1945)*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 1997, 534 s.

9 RAJLICH, Jiří; REŽNÁ, Jitka. *Generál Fajtl: slovem historika, rodiny a objektivem fotografů*. Vyd. 1. Cheb: Svět křidel, 2012, 863 s.

10 KUKLÍK, Jan. *Vznik Československého národního výboru a prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Praha: Karolinum, 1996.

11 FRAJDL, Jiří. *Protektorát Čechy a Morava 1939-1945*. 1. vyd. Moravská Třebová: Diatext, 1993, 59 s.

12 MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012, 119 s.

13 PRAŠEK, Jiří. *Písecké XX. století*. Písek: 1999.

pracovníků zmíněného muzea. Ti všichni mají velkou zásluhu na osvětlení regionální historie laické i odborné veřejnosti.¹⁴ Další významnou osobností je pamětník a zároveň soukromý historik pan Richard Praus, který se specializuje především na činnost spojeneckých armád při osvobození jihozápadních Čech. Jeho série článků¹⁵ v regionálním tisku vysvětluje jak bylo možné, že byla jihozápadní část píseckého okresu osvobozena americkou armádou, přesto, že samotný Písek ležel v sovětské zóně. Troufám si tvrdit, že tento cyklus byl velmi přínosným pro obyvatele Písecka. Byl jim totiž, dostupnou formou, nabídnut jiný, dle pramenů správný, pohled na osvobození. Byl v mnohém jiný než, který byl ve vzdělávacím systému škol v Československé socialistické republice, před rokem 1989 prezentován.¹⁶ Pro východní část píseckého regionu a především pro Bernarticko je zásadním autorem František Mikolášek. Ten, kromě důsledného studia dějin Bernartic, v různých časových obdobích, se ve spolupráci s obcí Bernartice rozhodl vydat vzpomínkovou knihu¹⁷, právě o válečných letech 1938 – 1945 v této obci. Bernartice, které mohl potkat stejný osud jako Lidice, se mi zdají neprávem přehlíženým místem. Proto jsem měl snahu i v této práci obec a především statečnost jejích obyvatel, připomenout dle dostupných zdrojů a pramenů. A nakonec nelze opomenout ani současné akademické práce, ve kterých autoři, jako Petr Justin¹⁸, Jiří Bílek¹⁹, Renata Chalabalová²⁰ a další, rozebírají události na Písecku v užším kontextu.

Prameny, které jsem využil do této práce, byly především archivním materiálem. Podstatnou část tvořily archiválie z Vojenského ústředního archivu, konkrétně pražského Vojenského historického archivu. V jeho fondech se nachází obsáhlý materiál sbírek z období druhé světové války, sbírek dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu a mnoho dalších. Tyto archiválie jsou ze zákona součástí Národního archivního dědictví České republiky a splňují tak relevantní a důvěryhodný pramen vhodný ke zpracování. Kromě pramenů VHA bylo použito kronik obcí, které se nacházejí digitalizované v píseckém Státním okresním archivu, pobočky Státního oblastního archivu Třeboň.

---

14 Např. Výroční zpráva: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2011*. [1. vyd.]. Písek : Prácheňské muzeum v Písku, 2012. 121 s.

15 *Proč došlo v roce 1945 k osvobození Písku americkou armádou. Listy Písecka*. 6. dubna – 9. května 2000.

16 Interview s Richardem Prausem: „*Když děti chodili do školy, tak jednou přišli s tím, že prej Písek osvobodila Rudá armáda. Tak jsem si tam došel a povídám jim, že v tom pětáctýřicátým mě na tank neposadili rusáci, ale amíci. Rusáci totiž v tu dobu ještě byli bůhví kde.*“

17 *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. 1. vyd. Bernartice: Obec Bernartice, 2002, 255 s.

18 *K některým aspektům vývoje města Písku v roce 1945*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, diplomová práce, 2000.

19 *Utváření politického systému v Písku v letech 1945 – 1948*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, diplomová práce, 2010.

20 *Regionální dějiny 19. a 20. století: Písecko, nástin jeho společněkopolitického vývoje a školství*. Masarykova univerzita v Brně, diplomová práce, 2010.

Neoddělitelnou součástí historie jsou pamětníci. Jejich vzpomínky jsou důležitou složkou dokreslující záznamy v kronikách a archivech. Výpovědi pamětníků v této práci byly zpracovány dle metod orální historie.²¹ Citace z rozhovorů jsou bez jazykových úprav, v původním znění, tak aby nedošlo ke zkreslení výpovědi. Pamětníci byli vybíráni podle aktuálního místa bydliště v období Protektorátu. Narátoři byli vybráni ve zhruba stejné věkové kategorii, aby bylo dosaženo porovnatelnosti výpovědí. Jejich vzpomínky na období Protektorátu jsou veskrze negativní, období radosti a pozitivní nálady přišlo, až při revolučních událostech. Zvláště silné byly momenty osvobození, které na jednu stranu přinášely obrovskou úlevu a na druhou obavu, co bude s republikou dál. Nicméně při rozhovorech nebyl zaznamenán žádný projev vyhoceného šovinismu, pouze přirozená zloba vůči nepřátelům a nelegitimním vládcům, někdy byl projeven i soucit, zvláště, když se ukázalo, že mezi vojáky znepřátelené strany byli i zcela obyčejní kluci, kteří válčit nechtěli.

Cílem a náplní práce bylo představit vývoj, ale především význam událostí, jež se na Písecku udály na samém konci druhé světové války, v období, které předznamenalo pozdější vývoj, zejména pozici Československa v poválečné Evropě. Cílem bylo také poskytnout ucelenější pohled na činnost obyvatel Písecka a zpřístupnit v menším rozsahu důležité informace přesahující regionální charakter pro pedagogickou praxi. Byla snaha obeznámit čtenáře s událostmi, které se v běžném výkladu dějin neprobírají. Z toho důvodu se stalo nutným zpracovat v historickém kontextu problematiku událostí Písecka s důrazem na odbojovou činnost a případně obohatit vědomosti čtenářů, kteří se již tímto tématem zabývají či zabývat teprve budou.

Řazení práce bylo prováděno chronologicky, od obecného kontextu ke konkrétním regionálním událostem, s časovou posloupností. Tato teoretická studie využívala historiografické metody interpretační, obohacené o orální historii. Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol.

První kapitola seznamuje čtenáře s hlavními událostmi dokreslujícími dění na konci druhé republiky k Protektorátu Čechy a Morava. Vývoj je sledován již od počátku mnichovské krize v roce 1938, kdy začíná období, které znamenalo konec svobodného Československa k vytvoření státního útvaru, jenž vznikl po okupaci nacistickými vojsky v březnu 1939. V podkapitole Okupace je popisován její neradostný průběh, ale i statečné okamžiky. Další podkapitola obsahuje celkový pohled na život v Protektorátu Čechy a Morava a represálie zahájené od listopadu 1939. Mezníkem odbojové činnosti se v roce 1942 stal čin obou československých odbojů – likvidace druhého²²

---

21 MIROSLAV, Vaněk, a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc, 2003.

22 Vůdcem SS byl Heinrich Himmler.

nejvyššího představitele SS a prominentního nacisty té doby Reinharda Heydricha.

Druhá kapitola odhaluje situaci v píseckém regionu během Německé okupace. Popisuje první měsíce Protektorátu a život v něm. První podkapitola se věnuje odbojovým skupinám, které byly činné, nebo vznikly na Písecku. Důležité je zmínit velkou odbojovou skupinu, která operovala na území obce Oslov a v jejím okolí. Její rozsáhlá síť odbojářů, však byla příčinou toho, že byla odhalena. Zatýkání začalo v polovině roku 1943. Zatýkání a následné popravy se nevyhnuly žádné rodině. Obec Oslov byla zcela ochromena. Mezi popravenými byli význační funkcionáři obce, ve službě aktivní strážníci, bývalí důstojníci československé armády, hajní s rodinami, statkáři i další, obyčejní obyvatelé Oslova.

V třetí kapitole jsou zpracovány události, které se odehrávaly již v roce 1945, respektive v jeho první polovině. Začaly útekem německých uprchlíků, který byl neklamným znamením, že se něco významného na východě děje. Bylo zřejmé, že odtud vedla trasa Rudé armády. Ze západu se naopak do jižních Čech dostávali hloubkoví letci, kteří svými útoky zabrzďovali německý postup a zásobování fronty. Několika takových náletů bylo Písecko svědkem. Práce dále objasňuje význam demarkační linie, která Písecko nakonec rozdělila na dvě zóny – americkou a sovětskou. Poslední podkapitola se věnuje již květnu 1945 a samotnému aktu osvobození. Byly vybrány čtyři obce, které dokládají důležité události, k nimž došlo těsně před osvobozením a výrazně tak napomohly jeho hladkému průběhu. Obce byly vybrány podle svého umístění v jednotlivých zónách. Čimelice a Písek patřili do americké, Bernartice a Milevsko do zóny sovětské. Je nutné brát v úvahu postup jednotlivých armád na válečné mapě Československa. V době, kdy americká armáda (konkrétně pro Písecko důležitá čtvrtá obrněná divize), překračovala hranice protektorátu, byla vojska Rudé armády ještě kdesi na Moravě. Práce nehodnotí pošetilost sovětských velitelů, kteří nechali obce v sovětské zóně na pospas nacistům, přesto, že mohli být již určitý čas svobodné, vybojované americkými vojáky. Lze tak porovnat úspěšnost obou armád při úkolu osvobození Písecka v květnu 1945.

1. Od druhé republiky k protektorátu

1.1. Mnichov 1938

Dne 29. září 1938 byl v Mnichově dojednán smluvní akt, který znamenal de facto konec první Československé republiky. Byla uzavřena dohoda mezi Německem, Velkou Británií, Francií a Itálií. Byla podepsána Mnichovská smlouva, nebo mezi Čechoslováky přesněji nazývána „Mnichovská zrada“.

Zástupci čtyř států – za Německo kancléř Adolf Hitler, za Velkou Británii premiér Neville Chamberlain, za Francii ministerský předseda Édouard Daladier a za Itálii Benito Mussolini – se bez přímé účasti československé delegace dohodli, že Československá republika musí do 10. října 1938 předat pohraniční území (tzv. Sudety), kde se vyskytovalo alespoň 51% německého obyvatelstva Německu. Tato dohoda byla završením činnosti Sudetoněmecké strany pod vedením Konrada Henleina a konečnou snahou Adolfa Hitlera rozbít demokratické Československo.²³ Snahy o likvidaci Československa byly zřejmé již po sjezdu Sudetoněmecké strany v Karlových Varech 24. dubna 1938, kde byl přijat tzv. *Karlovarský program*. V osmi bodech byly mimo jiné zahrnuty požadavky na „*stanovení a uznání sudetoněmeckého územního osídlení (tzn. Sudet), vytvoření sudetoněmecké samosprávy na územích osídlených sudetskými Němci ve všech oblastech veřejného života, jež se týkají zájmů a záležitostí sudetoněmecké národnostní skupiny či ustavení zákonných ochranných opatření pro ty sudetské Němce, kteří žijí mimo území souvisle osídlená sudetskými Němci.*“²⁴ Mnichovská dohoda měla být pro Evropu, z pohledu západních mocností, zárukou klidu a ukončení dobovačných snah nacistického Německa. Avšak jak se ukázalo, opak byl pravdou a sám Adolf Hitler se později přiznal, že v Mnichově „dal Čechům jen odklad“²⁵, aby mohl později celé Československo vojensky okupovat.

Šest dní před uzavřením dohody v Mnichově vyhlásila vláda Československa na území státu všeobecnou mobilizaci. Československo tak dokázalo povolat více než milion vojáků připravených k obraně vlastního území. Armáda se následně skládala z 12 hraničních oblastí, 21 divizí, jednoho okrsku, čtyř rychlých divizí, dvou skupin v síle divize a jedné skupiny v síle brigády, tvořících čtyři armády a zálohu hlavního velitelství. K vedení boje mohla využít téměř 350 tanků, 5 000

23 FRAJDL, Jiří. *Česko-Slovensko 1938-1939*. Moravská Třebová, 1992. s. 5.

24 SLÁDEK, Milan. *Němci v Čechách: německá menšina v českých zemích a Československu 1848-1946*. Hodkovičky, 2002. s. 170-177.

dělostřeleckých hlavní a 950 bojových letounů. Kromě toho ke dni 23. září bylo stavebně dokončeno a z velké části i vyzbrojeno 263 těžkých a 9.632 objektů lehkých.²⁶ Avšak po anšlusu Rakouska v březnu 1938 Třetí říše obklopovala Československo téměř ze tří pětín.

Přes očekávanou odvalu a bojovou rozhodnost Československé armády nemohla vojska společného státu dlouhodobě odolávat mnohem silnějším nepřítelem. Z Malé dohody nezůstal Československu věrný nikdo. Hlavní spojenec Francie se netajil tím, že vojenskou pomoc neposkytne a nutil Československo k podrobení se Německu. Pomoc Sovětského svazu se nemohla očekávat, jelikož byla podmíněna pomocí Francie. Naopak další státy jako Polsko a Maďarsko jen vyčkávaly, kdy budou moci oslabený československý stát pokořit. Nakonec ani armáda, jakkoliv odhodlaná a relativně dobře vyzbrojená, nemohla události Mnichova již zvrátit.²⁷

Poté, co Československo ztratilo své opevnění v pohraničí, které muselo podle Mnichovské dohody do deseti dnů opustit bez poničení pevností, nebylo následně pro německou armádu těžké zbytek státu obsadit. K tomuto došlo o pár měsíců později, dne 15. března 1939, kdy byl vyhlášen Protektorát Čechy a Morava (německy *Protektorat Böhmen und Mähren*) a na Slovensku, o den dříve, zřízen Slovenský štát.

1.2. Okupace

V úterý 14. března 1939 překonaly první jednotky německé armády státní hranice Československa pár hodin před půlnocí. Velení československé armády bylo ze spolehlivých zdrojů informováno o blížící se okupaci v předstihu. Tyto informace následně předali vládním činitelům. Ti informacím příliš nevěřili, proto vyslali prezidenta Emila Háchu do Berlína. V Berlíně Hitler toto oznámení potvrdil. Ovšem, již 14. března ve večerních hodinách, německá armáda překročila hranice na Ostravsku.²⁸ Ze vzpomínek pana Svatoslava Kalicha, velitele čety u 10. roty 8. pěšího pluku „Slezský“ v Czajankových kasárnách v Místku je patrné, že vojáci byli tímto překvapeni: *„Někdo vykřikl 'Němci, jedou!' Všichni jsme se šli podívat z oken na kolonu německých aut. Když nacisté přijeli ke kasárnám, tak německý důstojník vystoupil a šel k bráně. Začal vykřikovat něco německy, načež proti němu vyšla kasárenská stráž s puškou. V tu chvíli začala stoupat nervozita. Německý voják stále něco křičel, a i když mu muž ze stráže několikrát řekl, aby zastavil, tak*

25 FRAJDL, Jiří. *Česko-Slovensko 1938-1939*. Moravská Třebová, 1992. s. 5.

26 MINAŘÍK, Pavel. *60. výročí mobilizace čs. armády v roce 1938*. ATM: Armádní technický magazín. 1998. s. 6-8.

27 TAMTÉŽ.

28 ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. Praha, 2008. s. 115-116.

důstojník pokračoval dále. Načež strážný vystřelil do vzduchu, a zakřičel: 'Stůj!', aby Němec zpozorněl, ten popadl pistoli a vystřelil po našem strážném a zranil ho. A to byl takový ten povel k obraně těch kasáren“. Vojáci nicméně nebyli nepřipraveni. Někteří, včetně S. Kalicha a K. Pavlíka, vylezli na střechu kasáren: „Kapitán začal Němce kropit kulometem, ale já měl jen pistoli. Tak jsem ji vytáhl a přidal jsem se ke střelbě. Po krátké době jsme viděli jak Němci padají ranění, ale i mrtví k zemi. Začalo přituhovat. Rozdrcení Němci začali utíkat do parku vedle kasáren. Šly slyšet německé povely k přemísťování. Zanedlouho se objevili znova s posilami. Později přitáhli protipěchotní dělo a postavili jej před velitelství našeho praporu. Docházela nám munice a když velitel praporu viděl, že je tam přesila a že nás obklíčili ze všech stran, zavolal si číšníka z kantýny, ať mu půjčí bílou blůzu, tu pak navázal na koště a vystrčil ji ven, to znamenalo, že se vzdáváme, aby se dále nestřílelo. Poté přišel rozkaz vypochnout z kasáren ven. Tak jsme začali vycházet a Němci proti nám měli postavena auta s reflektory a osvětlovali nás. A mezitím okupanti obsadili všechny chodníky s puškami a kulometama. Nikdo nic neříkal. Potom Němci vtrhli do kasáren a tam všechno vyrabovali, rozházeli nám postele a hledali nějaké zbraně. Potom nás poslali normálně spát“.²⁹

Na většinu československého území vpadly německé armády až 15. března v 6:00 hodin ráno. Československé ministerstvo národní obrany po incidentu v Místku navíc nařídilo, aby československé jednotky nekladly odpor.³⁰ O den později vydal Adolf Hitler už v Praze *Výnos o zřízení Protektorátu Čechy a Morava*³¹, a tak vznikl na okupovaném území Československa Protektorát Čechy a Morava.

Po okupaci zbytku státu prohlásil Edvard Beneš, jenž byl v té době již hlavou exilové vlády v Londýně, Mnichov za neplatný a zastával teorii právní kontinuity Československa. V roce 1942, především po atentátu na Heydricha i další země, které byly podepsány pod dohodu, své podpisy odvolaly³². Přesto to byl již pouze symbolický akt.

1.3. Protektorát

Oficiální hlavou protektorátu byl tzv. státní prezident. Ten dle článku 4 a 5 Výnosu Vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939 č. 75/1939 Sb. o Protektorátu Čechy a Morava požíval

29 LANGER, Petr. *Bitva u Czajankových kasáren - Interview se Svatoslavem Kalichem*. Dostupné z <http://www.youtube.com/watch?v=mKwOT6alkHA>

30 FRAJDL, Jiří. *Protektorát Čechy a Morava 1939-1945*. Moravská Třebová, 1993. s. 3

31 Hitlerův výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava. In: *Fronta.cz*. Dostupné z: <http://www.fronta.cz/dokument/hitleruv-vynos-o-zrizeni-protektoratu-cechy-a-morava>

32 BENEŠ, Edvard. *Šest let exilu a druhé světové války*. Praha, 1947. s. 476-478

ochrany a čestných práv hlavy státu, ale pro výkon svého úřadu potřeboval důvěry Vůdce a říšského kancléře. Státním prezidentem byl po celou dobu trvání protektorátu Emil Hácha. Naopak reálným držitelem moci byl říšský protektor v Čechách a na Moravě. Říšský protektor byl dle článku 5 zástupcem Vůdce a říšského kancléře pro území protektorátu. On potvrzoval členy protektorátní vlády a mohl jak vydávat vlastní nařízení, tak vetovat protektorátní zákony, nařízení, správní opatření nebo soudní rozsudky, pokud odporovaly říšským zájmům. Dne 18. března 1939 nastoupil do této nové funkce Konstantin von Neurath, který byl však v září 1941 fakticky nahrazen Reinhardem Heydrichem kvůli údajné liknavosti, ve skutečnosti však pro neschopnost vyrovnat se se sílícím odbojem. Formálně zůstal ve své funkci až do srpna 1943.³³

Se vznikem Protektorátu Čechy a Morava, zejména s nástupem říšského protektora Von Neuratha, je především spojeno zavádění norimberských protižidovských zákonů, perzekuce českého obyvatelstva a počátky germanizace.

Během pár měsíců byly zavedeny i norimberské protižidovské zákony.³⁴ Dokument uplatňující norimberské zákony v Protektorátu Čechy a Morava byl výnosem Vůdce a říšského protektora ze dne 21. června 1939 - o židovském majetku. Ten mimo jiné nařizoval: „§1 - Židům, židovským podnikům a židovským osobním sdružením jest dovoleno nakládati nemovitostmi, právy na nemovitostech, hospodářskými závody a podíly na nich, cennými papíry všeho druhu, jakož i propachtovati pozemky a hospodářské závody a převáděti pachtovní práva tohoto druhu jen se zvláštním písemným schválením. Totéž platí pro závazek k nakládání jmenovanými předměty. [...] Schválení podle § 1 udílí říšský protektor v Čechách a na Moravě, který případně svoji příslušnost zcela nebo částečně přenesl na jiné úřady.“ Výnos také stanovoval, kdo se za žida považuje: „§ 6 - kdo pochází od nejméně tří podle rasy úplně židovských prarodičů. Za úplně židovského se považuje prarodič bez dalších předpokladů, jestliže přísluší nebo příslušel k židovské náboženské společnosti; - za žida se též považuje míšenec, pocházející od dvou úplně židovských prarodičů.

Stejně jako odstranění veškerých židů bylo cílem nacistů i vyhlazení českého obyvatelstva, které se však mělo uskutečnit až po válce, především z důvodů potřeby využití české pracovní síly. Represe tedy hlavně postihovaly lidi nesouhlasící s režimem a aktivní odbojáře. Český občan, který neprojevoval odpor, neměl židovské předky a byl schopný práce, měl teoretickou možnost

---

33 KÁRNÝ, Miroslav, MILOTOVÁ, Jaroslava, KÁRNÁ, Margita. *Protektorátní politika Reinharda Heydricha*. Praha, 1991. s. 5–6.

34 Norimberské protižidovské zákony byly zavedeny i vstoupily v Německu v platnost dne 15. září 1935, kdy Říšský sněm prosadil dva ústavní zákony, které se staly základem pro pozdější „zákonné“ vyloučení židů z německé společnosti a připravily půdu oficiálnímu provádění protižidovské politiky.

nejméně přežít válku. Hlavně ale záleželo, kde práci pro Říši vykonával, neboť přes 600.000 mladých lidí bylo posláno na nucené práce do Německa.³⁵

Dne 1. září 1939 začala v Evropě druhá světová válka. Den předtím, dne 31. srpna 1939, uskutečnila speciální skupina příslušníků Bezpečnostní služby (Sicherheitsdienst) převlečená do polských uniforem přepad vysílačky v Gliwicích. Poté útočníci vysílali v polštině výzvu k boji proti Němcům. Na místě zanechali těla německých vězňů, které zabili a převlékli do polských uniforem. Měl tak vzniknout dojem, že vpád do Polska byl pouze odvetou za tento útok. Hitler se dne 1. září snažil přesvědčit světovou veřejnost, že se Německo pouze brání. Obdobné znění měla i první zpráva vydaná vrchním velitelstvím wehrmachtu: "*Na rozkaz Vůdce a nejvyššího velitele převzal wehrmacht aktivní obranu Říše. Útvary německé armády, aby splnily tento rozkaz a zamezily polskému násilí, překročily dnes časně ráno po celé délce německo-polskou hranici a nastoupily k protiútok.*" Avšak po anšlusu Rakouska (13. 3. 1938) a okupaci českých zemí (15. 3. 1939) již státy západní Evropy tomuto prohlášení nevěřily. A tak 3. září 1939 vstoupila Velká Británie a Francie do války s Německem. Polsko osamocené v boji, navíc po sovětské okupaci³⁶ část svého území ztratilo, a tak mu nezbylo, než se 6. října 1939 vzdát.

Situace v protektorátu byla zatím poměrně klidná. Díky „mírné“ nacistické agresi si většina obyvatelstva dovoľovala dávat najevo svůj nesouhlas, i když více méně skrytě. Symbolické akce nesouhlasící s okupací vyvrcholily dne 28. října 1939 – při výročí vzniku Československé republiky. V Praze a dalších větších městech proběhly protinacistické demonstrace a nepokoje, ty byly však tvrdě rozehnány protektorátní policií. Jedné takové se účastnil i mladý medik Jan Opletal, který byl vážně zraněn a navzdory lékařské péči dne 11. listopadu 1939 zemřel. Jeho pohřbu, jenž se konal 15. listopadu, se zúčastnily tisíce studentů a jejich smuteční setkání přerostlo v další protinacistickou demonstraci. Nacisté zareagovali brutálně: dne 17. listopadu devět studentů popravili a přes tisíc jich poslali do koncentračního tábora Sachsenhausen. České vysoké školy a koleje byly od té doby uzavřeny.³⁷

Od té doby již demonstrace svolávány nebyly a začaly se uplatňovat nové formy odporu. V ulicích se objevovala protinacistická hesla, byly šířeny ilegální tiskoviny a letáky, ale hlavně se rozšiřovaly sabotáže a diverze (v továrnách, na železnici apod.). Nejúčinnějším výkonem, především

---

35 HÁJEK, Miloš; RYŠÁNKOVÁ, Jarmila. *Svět a Československo ve 20. století*. Praha, 1990. s. 67.

36 Smlouva o neútočení mezi Německem a Svazem sovětských socialistických republik z 23. srpna 1939 obsahovala tajný dodateční protokol, který v případě nového územního a politického uspořádání oblastí náležejících k polskému státu stanovoval rozhraní sfér vlivu mezi Německem a SSSR. Hranici tvořila zhruba linie řek Narev, Visla a San.

37 HÁJEK, Miloš; RYŠÁNKOVÁ, Jarmila. *Svět a Československo ve 20. století*. Praha, 1990. s. 68.

demokratického odboje, byla zpravodajská činnost. Díky ní získala Velká Británie řadu vojensky důležitých informací. K přímému odporu, tj. se zbraní v ruce, docházelo až ke konci války. Hlavním důvodem byla absence zbraní mezi českým obyvatelstvem, neboť všechny zbraně ukořistila okupační moc. Charakterem českého odboje byl tedy tzv. „odboj beze zbraně“.³⁸

V ten samý den, kdy bylo popraveno devět studentských vůdců, tedy dne 17. listopadu 1939, uznala francouzská vláda v Paříži Benešův československý Národní výbor. Tím, ale jen projevila uznání reprezentace československých příslušníků v zahraničí, neuznala však reprezentaci československého státu. Tento fakt byl, mimo jiné, jasně řečen až v prohlášení britské vlády z prosince 1939. To konstatovalo, že československý Národní výbor měl sice právo „*zastupovat Čechoslováky v zahraničí, ne však Čechoslováky doma*“.³⁹ Bez ohledu na tyto problémy začal nový orgán působit. Po Benešově odchodu do Londýna ho v Paříži vedl Jan Šrámek. V té době již do Francie proudili českoslovenští občané, kteří chtěli pomoci rodící se exilové vládě a zahraničnímu odboji.⁴⁰

Československé samostatné vojenské jednotky byly velmi důležitou složkou zahraničního odboje. Před pádem Francie (červen 1940) mělo Československo na jejím území přes deset tisíc mužů. Dalších tisíc bylo umístěno na Blízkém východě. Významná byla zejména jejich účast v bojích o Tobruk pod velením gen. Karla Klapálka⁴¹. Kromě toho organizovaný odboj vznikl i na území Protektorátu. V počátcích tvořily odboj tři velké organizace: Obrana národa (ON), Petiční výbor Věrní zůstaneme (PVVZ) a Komunistická strana Československa (KSC). Hlavním nedostatkem však byla roztržičnost názorů na vedení odboje. Především KSC, jenž byla vedená z Moskvy, odmítala spolupráci s demokratickými organizacemi. Po podepsání sovětsko-německého paktu o neútočení (v létě 1939), byly složky KSC značně zmateny, nevěděly, jak se přesně chovat. To se změnilo až v roce 1941, kdy komunisté navázali kontakt s demokratickými organizacemi. Mezi tím se již spolupráce ON a PVVZ dostala do takové podoby, že se obě organizace spojily v jeden blok nekomunistického odboje nazvaný Ústřední vedení odboje domácího (ÚVOD). V červnu 1941, po napadení Sovětského svazu Německem, se KSC rozhodla pro spolupráci s dalšími odbojovými skupinami a v září toho roku se s ÚVODEM dohodly na vytvoření společného orgánu odboje.⁴² Než se však mohl nový orgán pořádně prosadit, nastala nová situace. Způsobil ji

38 HÁJEK, Miloš; RYŠÁNKOVÁ, Jarmila. *Svět a Československo ve 20. století*. Praha, 1990. s. 69.

39 KUKLÍK, Jan. *Vznik Československého národního výboru a prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Praha, 1996. s. 39.

40 TAMTÉŽ. s. 39.

41 HÁJEK, Miloš; RYŠÁNKOVÁ, Jarmila. *Svět a Československo ve 20. století*. Praha, 1990. s. 69.

42 TAMTÉŽ. s. 68.

především československý zahraniční odboj, a to odstraněním zastupujícího říšského protektora Protektorátu Čechy a Morava Reinharda Heydricha.

1.4. „Atentát“

K nejvýznamnějšímu aktu československého odboje došlo dne 27. května 1942 v Praze. V tento den se rozhodli rotní Jan Kubiš, Josef Gabčík a Josef Valčík, členové operace Anthropoid uskutečnit svůj úkol – odstranění zastupujícího říšského protektora a SS-Obergruppenführera Reinharda Heydricha. Podle nových zjištění Eduarda Stehlíka z Vojenského historického ústavu se atentát udál jinak, než bylo dosud vykládáno „*Z dochovaných dokumentů jasně vyplývá, že Kubiš s Gabčíkem byli ve Skotsku vycvičeni tak, aby první bombou zastavili automobil, druhou zlikvidovali jeho osádku a samopalník měl v případě potřeby akci dokončit dávkou. Nikdo neučil parašutisty střílet přímo na auto - s tím se nepočítalo,...*“ vysvětluje E. Stehlík.⁴³ Nicméně bomba, kterou Kubiš vrhl pod auto, roztrhla pravou část vozu a vážně zranila R. Heydricha. Zastupující říšský protektor byl převezen do nedaleké nemocnice Na Bulovce, kde musel být kvůli poranění sleziny okamžitě operován. Ale více než týden po atentátu, dne 4. června, R. Heydrich náhle zemřel. Reakce okupantů byla tvrdá. Ihned po atentátu bylo vyhlášeno stanné právo, v němž bylo stanoveno že, „*kdo osoby, které měly účast na spáchání atentátu, přechovává nebo jim poskytuje pomoc, anebo má vědomost o jejich osobě a jejich pobytu a neučiní žádné oznámení, bude se svojí rodinou zastřelen*“.⁴⁴ Himmler ihned po atentátu zaslal K. H. Frankovi depeši, v níž nařizoval zatknout 10.000 rukojmích, především z řad inteligence a sto z nich okamžitě popravit.⁴⁵ Další události na sebe nenechaly dlouho čekat. Nacisty bylo vypáleno několik obcí, domnělých úkrytů parašutistů. Nejznámějším zločinem s celosvětovým ohlasem bylo vyraždění a vypálení obcí Lidice a Ležáky v červnu 1942. Podobný osud hrozil i jihočeským Bernarticím u Tábora, když gestapo zjistilo, že se zde skutečně ukrývali parašutisté ze skupiny Intransitive. Zde gestapo „jen“ zatkl 36 lidí, z nichž většinu popravili.

Krátce na to se v Sovětském svazu událo nejvýznamnější a rozhodující střetnutí německých a sovětských vojsk na východní frontě – bitva o Stalingrad, o důležité město na dolním toku řeky Volhy. Téměř půlroční bitva (19.8.1942 - 2.2.1943), která si vyžádala obrovské ztráty na obou

43 GAZDÍK, Jan; NAVARA Luděk. *Bylo to jinak, říká historik o atentátu na Heydricha*. In: IDNES.cz. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/atentat-na-heydricha-nazor-historika-ds5-/domaci.aspx?c=A120519_1780273_domaci_wlk

44 KÁRNÝ, Miroslav, MILOTOVÁ, Jaroslava, KÁRNÁ, Margita. *Protektorátní politika Reinharda Heydricha*. Praha, 1991. s. 266.

45TAMTÉŽ.

stranách, skončila dosud nejtěžší německou porážkou a znamenala obrat ve válce na východě. Bitva o Stalingrad byla zahájena dne 19. srpna 1942 vydáním Paulusova rozkazu k útoku na město. Dobýt město se nicméně Němcům nepodařilo, i když na podzim 1942 drželi jeho značnou část. Pak však přišel protiútok Rudé armády. Po úspěšném dovršení sovětské útočné operace dne 22. listopadu 1942, bylo ve Stalingradu obklíčeno kolem 280.000 vojáků. Do konce bitvy padly či zemřely hladem a vyčerpáním téměř dvě třetiny poddůstojníků a vojnů a celá polovina důstojníků. Většina z nich přišla o život v průběhu posledních dvou týdnů před kapitulací, jež byla vyhlášena dne 2. února 1943.⁴⁶

Významnou událostí pro československý zahraniční odboj se na začátku března 1943 stala bitva u Sokolova. Bylo to vůbec první bojové nasazení Prvního československého armádního sboru na východní frontě. Velitelem praporu byl Ludvík Svoboda. Nové skutečnosti naznačují, že průběh bitvy byl zřejmě jiný, než se dosud předkládáno. Doktor J. Fidler uvádí, že „*Českoslovenští vojáci jako celek však v období poslední únorové dekády a první poloviny března 1943 dokázali malý zázrak – bez ohledu na vyčerpávající přesuny, bez ohledu na utrpěné ztráty a bez ohledu na mizivé zkušenosti splnila československá jednotka bojový úkol a dokázala uniknout ze ztracené pozice. Z jednotek, které v první březnové dekádě držely obrannou linii na řece Mža, se podobným hodnocením může pochlubit jen málokterá. Proto není třeba dále bazírovat na původních propagandistických klišé. Můžeme si dovolit kritizovat rozhodnutí o předsunutí obrany do vesnice Sokolovo, jež nemělo opodstatnění a pro mnoho vojáků se stalo smrtící pastí. Čechoslováci se ve svém prvním bojovém vystoupení na východě ukázali jako velmi schopní, odhodlaní a stateční.*“⁴⁷ Čechoslováci sice nezvítězili, ale dokázali velmi dobře připravený útok wehrmachtu zastavit.

Od té doby, bylo Německo po celý zbytek války už jen v defenzívě. Touto klíčovou porážkou utrpěla nejen síla a morálka německé armády, ale zhroutil se i celý kult německé neporazitelnosti. Krize se výrazněji projevila již v létě roku 1943, kdy byl B. Mussolini sesazen a dne 8. září 1943 Itálie kapitulovala. V srpnu 1944 zrušily spojení s Německem Rumunsko a Bulharsko. Současně Finsko požádalo Sovětský svaz o příměří. Také dne 15. října 1944 požádal v Maďarsku admirál M. Horthy o příměří. Po ustavení nové prozatímní vlády admirála M. Horthyho na konci roku 1944, Maďarsko dokonce vyhlásilo Německu válku.

---

46 KNOPP, Guido, GÜLTNER, Rudolf. *Stalingrad: peklo na Volze*. Praha, 2005.

47 FIDLER, Jiří. *Sokolovo, odvrácená tvář legendy. O čem se 70 let příliš nemluvalo*. In: *Technet.cz*. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/sokolovo-odvracena-tvar-legendy-dop-/vojenstvi.aspx?c=A130312_174630_vojenstvi_kuz

2. Situace na Písecku během okupace

O blížících se politických změnách bylo Písecko plně seznámeno již v polovině roku 1938. V neděli 18. září toho roku se v Písku a Bernarticích konaly tři státní pohřby, všechny věnované českým četníkům. Strážmistru Františku Novákovi a praporčíku Janu Koukolovi, kteří pocházeli z Písku a bernartického rodáku strážmistru Josefu Brčákovi.⁴⁸ Tyto obránce československého státu v úterý 13. září v Sudetech při obraně četnické stanice v Schwaderbachu (po roce 1945 Bublava) zavraždili henleinovci.⁴⁹ Beznaděj účastníků pohřbů vygradovala o tři dny později, kdy osm tisíc občanů v Písku manifestovalo proti odtržení českého pohraničí ve prospěch Německé říše. Protestující žádali, aby představitelé města odeslali vládě telegramy, že nesouhlasí s požadavky Hitlerovského Německa.⁵⁰

Protesty ani v Písku nepomohly a po podepsání Mnichovské dohody a odtržení Sudet, bylo dne 15. března 1939 Československo okupováno. Toho dne po páté hodině ranní dorazil na okresní četnické velitelství v Písku telegram z Prahy, že Čechy, Moravu a Slezsko začíná obsazovat německá armáda. Zemské četnické velitelství ihned vydalo nařízení ke zničení důvěrných a tajných spisů, aby se nemohly cenné informace dostat do rukou německých okupantů. Prostřednictvím okresního velitelství, byla tato zpráva také předána všem stanicím v okrese. O tři hodiny později, v 8:15 hodin ráno, dorazili do Písku první okupanti z 85. pěšího pluku XIII. Armádního sboru, třetí armádní skupiny. Ve městě byla okamžitě odzbrojena městská policie a část štábu se ubytoval v hotelu U Bílé růže. Většina však pokračovala dále na sever, kdy mezi devátou a desátou hodinou dorazila do Bernartic. Svědectví obyvatelstva Bernartic zachytila obecní kronika: „*Ve středu, v den příjezdu, byli obyvatelé většinou ve svých domovech a jen zvědavci okukovali nepřátele, kteří se snažili tvářiti přátelsky.*“⁵¹ Jedním z prvních nařízení okupantů byla jízda po pravé straně komunikací a vyhlášený zákaz nočního vycházení. A již dne 16. března byly také zatčeny první osoby podezřelé z komunistické, teroristické nebo anarchistické činnosti a uprchlíci ze Sudet. Německou správu v té době zastupoval nově vzniklý Oberlandrát,⁵² který byl, ale již v dubnu 1939 zrušen a Písecko bylo zařazeno pod táboorskou správu. Stejně tak i písecké gestapo bylo přesunuto do Tábora a později, až do Klatov.⁵³ Jak vypadala práce gestapa si pamatuje J. Kvasnička, který

48 MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice, 2002. s. 12.

49 Členové Sudetoněmecké strany požadující připojení českého pohraničí k Německé říši.

50 PRÁŠEK, Jiří. *Písecké XX. Století*. Písek, 1999. s. 78.

51 MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice, 2002. s. 17.

52 Vojenský orgán nižšího stupně říšské vnitřní správy, oprávněn vydávat předpisy jen ve svém obvodu. Jeho oprávnění nebyla vymezena přesně, na rozdíl od říšského protektora, jemuž podléhal.

53 PRÁŠEK, Jiří. *Písecké XX. století*. Písek, 1999. s. 81.

toho času ve městě s rodinou žil: „Bydleli jsme blízko kasáren, takže hned po okupaci jsme noc do noc slyšeli ten charakteristický zvuk, který vždy oznamoval, že germáni (pozn. Němci) jdou do akce. Byl to hrozlivej dupot bot. Taky jsme zažili domovní prohlídky, ty byly strašné, ale taky záleželo jaké velitel přišel. Buď přišli a obrátili celej byt vzhůru nohama, vyházeli všechny věci ze skříní, nebo naopak bylo všechno v klidu a prostě pár vojáků přišlo a jen tak s rukavicemi ohmatávali věci ve skříních, nic nevyhazovali jen šmátrali a pak zase v klidu odešli. Každopádně to nebylo nic příjemného.“⁵⁴

2.1. Odbojová činnost na Písecku

Již od počátku vzniku Protektorátu Čechy a Morava, byla na Písecku tvorba a organizace odbojových skupin v plném proudu. V regionu působilo několik skupin, většina z nich však aktivně zasáhla, až do událostí na jaře 1945.

Z těch, které měly pobočky po celém protektorátu to byl Vojenský odbor Okresního národního výboru a Hnutí za svobodu Písek, jehož činnost řídil plukovník pěchoty K. Osvald, ale podle archivních dokumentů⁵⁵ nevykazovalo žádnou činnost. Další byla Obrana národa, jež velel plukovník J. Hubáček (později nahrazen štábním kapitánem V. Moravcem, který se ujal i vedení Hnutí za svobodu Písek)⁵⁶ a ilegální Komunistická strana Československa. Všechny tyto organizace byly personálně propojeny a u mnohých akcí není zřejmé, která organizace v danou chvíli tuto činnost prováděla. Jejich práce spočívala v tisku a distribuci protinacistických letáků, soupisu kolaborantů, organizování sabotáží, v náboru a ochraně spolupracovníků a samozřejmě i v přípravě na pozdější převzetí moci. Vzhledem k předpokládanému brzkému konci války, tyto organizace budovaly také na Písecku rozsáhlou síť spolupracovníků. Ta se ovšem později ukázala jako nebezpečná.

Již v roce 1940 přišlo rozsáhlé zatýkání, věznění a popravování všech, kteří se na protinacistické činnosti podíleli. Na to vzpomíná i poručík K. Machart, který v té době sloužil v Písku jako četník: „Pro činnost v národním odboji byli tehdy v Písku zatčeni a v Táboře uvězněni plukovník Jan Hubáček, profesor Joža Jaro, nadporučík Ladislav Nosek, školní inspektor Matěj Valenta, řídící učitel Josef Adámek a učitel Jaroslav Šedivý.“⁵⁷ Němci poté zatčeného plukovníka J. Hubáčka a profesora J. Jara popravili. Jiní mezi tím v celách zemřeli, jako například inspektor

54 Interview s Jaroslavem Kvasničkou.

55 VHA. Listiny, inv. SÚ-MV č. 308-93-9. s. 5.

56 VHA. Listiny, inv. SÚ-MV č. 308-111-2. s. 17-25.

57 VHA. Listiny, inv. SÚ-MV č. 308-116-13. s.1.

M. Valenta. Někteří další byli propouštěli průběžně a mnozí se z cel dostali až po válce.⁵⁸

Na Písecku se kromě odbojářů samozřejmě našli i kolaboranti. Ti na začátku války, od udávání po drobnou kriminální činnost, sužovali život českých občanů. Je zachován případ, který nejlépe vystihuje charakter členů kolaborantských skupinek – v průběhu roku 1940 byly v Písku na mnohých obchodech židovských obchodníků vylepeny texty o tom jak „*Židé a zednáři byli zločinci, kteří ničí český národ*“. Vyšetřováním se zjistilo, že tyto útoky mají na svědomí členové nepočtených píseckých organizací Vlajka a Svatoplukova garda. Ale samozřejmě je u soudu pro „nedostatek důkazů“ zprostiti obžaloby. Nicméně nedlouho poté bylo zjištěno, že řada členů zmíněných kolaborantských organizací byla spojena s rozkrádáním zboží a sami Němci tyto kolaborantské organizace zlikvidovali.⁵⁹

Po zjištění, že velké odbojové organizace neuniknou pozornosti a se smířením se s delším trváním války než bylo zprvu očekáváno, začaly v regionu vznikat malé, autonomní skupinky. Jejich velitelé byli neustále ve spojení, leckde i velení sdíleli. Takovou jednotu mělo i písecké Hnutí za svobodu, z něhož se pravděpodobně v roce 1942 vyčlenila, na Mirovicku působící, partyzánská skupina Zvíkováci.⁶⁰ Hnutí za svobodu vzniklo již v roce 1939, nicméně již v roce následujícím, byla většina z jeho členů zatčena a vedoucí činovníci - plukovník J. Hubáček a profesor J. Jaro popraveni. Velením byl tehdy pověřen štábní kapitán V. Moravec. Ale i ten byl zatčen a vězněn v Buchenwaldu. Po zatčení štábního kapitána V. Moravce převzal velení nově vzniklé skupiny Zvíkováci štábní kapitán J. Novotný. Činnost Hnutí za svobodu byla dočasně omezena. Plně svou práci obnovila až po návratu štábního kapitána V. Moravce z koncentračního tábora. Obě organizace se vyvíjely samostatně, ale oba velitelé skupin byli ve stálém spojení. Zástupcem štábního kapitána J. Novotného se stal poručík J. Šedivý, který tuto funkci zastával, až do svého zatčení v roce 1942.⁶¹ Další odbojovou skupinou, která v regionu působila, byla mirovická AZ vedená F. Jarolímekem. Skupina AZ byla založena dne 15. dubna 1940 v Mirovicích, odkud se podílela na sabotování dopravy. Například dne 13. května 1941 zničili jednu lokomotivu a tři vagony na nádraží v Mirovicích.⁶² Kromě sabotážní činnosti skupina AZ na konci války, v roce 1945 ukrývala tři sovětské zběhy z východní fronty.

Situace na Písecku nebyla lehká, zvláště s ohledem na převahu německého vojska. Dne 15. července 1940 byla v Písku zpozorována posádka Třetího náhradního oddílu 206. pluku

58 VHA . *Listiny, inv. SÚ-MV č. 308-116-13. s.1.*

59 PRÁŠEK, Jiří. *Písecké XX. století.* Písek, 1999. s. 90-91.

60 VHA . *Listiny, inv. SÚ-MV č. 308-93-9. s. 4.*

61 TAMTÉŽ. s. 5.

62 VHA . *Listiny, inv. Sbírka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu. i.jč. 291/18. s. 5-8.*

pancéřových granátníků⁶³, čítající 600 mužů pěchoty.

V polovině roku 1941 začala na Písecku (a Příbramsku) působit vojenská organizace Oliver, vedená majorem A. Laubem. Byla napojena hlavně na ilegální Komunistickou stranu Československa a byla rovněž ve spojení s odbojovými organizacemi na Táborsku. V listopadu 1943 však byla tato organizace odhalena a její příslušníci zatčeni.⁶⁴

Velké násilné akty odvety proti obyvatelstvu zažilo Písecko už v květnu 1942 po zdařilém atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. V samotném Písku bylo zatčeno na 80 občanů města. Podle vzpomínek M. Blažka, který byl v té době vášnivým trampem a často se pohyboval v přírodě, se dostal do kontaktu s velmi nebezpečnými informacemi, které odhalují další souvislosti: „*Někdy na jaře roku 1943 (nemohu přesněji časově vymezit) přišli nezávisle na sobě (pozn. jeho kamarád Sdrog a strýc jeho kamaráda Vlk) s tím nejprísnějším tajemstvím, že se v okolí pohybují zahraniční parašutisté. Bylo tehdy po heydrichiádě a pověsti o parašutistech byly velmi rozšířeny. Ač to bylo „nejprísnější tajemství“, zanedlouho jsem to slyšel i v Písku a myslím, že si to navzájem sdělovala půlka města. Nebylo to snad ve zlém úmyslu, ale nutno pochopit tehdejší hlad po novinkách, ať už byly jakéhokoliv původu. A myslím, že široká veřejnost zůstala dětsky naivní a nepoučila se heydrichiádou. Každému, kdo trochu logicky uvažoval, muselo být jasné, že gestapo o pobytu tří „agentů cizí mocnosti“, jak se tehdy říkalo, nemůže nevědět.“⁶⁵ Represe se tak logicky nevyhnuly ani okolním obcím.*

Obec Oslov měla velmi výhodnou polohu pro partyzánský odboj, zejména svým položením v rozsáhlých lesích, ve kterých se vyznali především místní občané. Byla tedy ideálním místem pro odbojovou činnost bez dohledu okupačních sil. Operovala zde partyzánská skupina, jíž řídil poručík Hössel, zaměstnanec okresního úřadu v Písku, který získával zbraně a jejich součásti ze strakonické Zbrojovky. Kromě něho se velení skládalo z bývalých důstojníků československé armády v Písku a mužstvo z některých statečných obyvatel Oslova. Skupina hledala a budovala vhodné úkryty pro lidi, kterým hrozilo zatčení, tedy především pro uprchlíky z nucených prací v Německu, vězně z transportů smrti a sovětské uprchlé zajatce.⁶⁶ Úkryty byly budovány na levém břehu Lomnice poblíž jejího soutoku s Otavou. Sloužily kromě ubytování uprchlíků, také jako skladiště zbraní i potravin. Hlavním centrem odboje byly hájovny Lísek a Petříkov. Oba hajní J. Bártík a J. Dráb nezištně poskytovali pro uprchlíky přístřeší. Bývalý důstojníci československé armády z Písku zajišťovali šatstvo a zemědělci z Oslova stavební materiál a nezbytné potraviny. Vojenské velení v Písku bylo

63 Panzer Pionier-Ersatz-Bataillon 206.

64 VHA, *Listiny, inv. Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu. i.jč. 55/4. s. 4-5.*

65 BLAŽEK, Miloš. *Přežil jsem v Moravcově pekle*. Písek, 2003. s. 8-11.

66 CHALABALOVÁ, Renata. *Regionální dějiny 19. a 20. století*. Brno, 2010. s. 16

napojeno také na další odbojové skupiny, pravděpodobně i na zde operující skupinu Zvíkováci.

Tím se ovšem tato ilegální skupina rozrostla do nebezpečných rozměrů a možnost prozrazení se mnohonásobně zvyšovala. Informace o podezřelé činnosti na Oslovsku pronikly i na úřadovnu gestapa v Klatovech, pod kterou politický okres Písek patřil⁶⁷ a ta nasadila do Oslova konfidenta. Tohoto udavače se, bohužel, nepodařilo včas odhalit a on, poté co nashromáždil potřebné informace z oblasti, předal je klatovskému gestapu. Zatýkání začalo v srpnu 1943. Mezi zatčenými a později i popravenými byli jak bývalí českoslovenští důstojníci, tak ve službě aktivní policisté, lesníci, významní funkcionáři a další obyvatelé z Oslova. V Petříkovské hájovně byl při zatýkání zastřelen J. Lanc, jeden z členů odbojové skupiny. Místní hajný J. Bártík byl i s rodinou odvezen do Prahy, kde byli všichni v roce 1944 popraveni. Z druhé hájovny Lísek byli popraven hajný J. Dráb s manželkou a bratrem. V Terezíně byl popraven J. Průša. V Praze popravy pokračovaly vorařem F. Cinkem, zemědělcem J. Gottfriedem, oslovským statkářem a starostou Selské jízdy F. Charvátém, jehož skupina byla také odsouzena k smrti⁶⁸ a píseckým strážníkem Václavem Valvodou (který, ač se podílel na odboji, byl popraven za organizování poslechu zakázaného rádia).⁶⁹ M. Blažek dále vzpomíná, že „zatýkání pak pokračovalo ve vlnách celý podzim roku 1943. Byl zatčen kamarád Sdrog, Vlk z Pazderen pak i kolega Vítův z naší bezprostřední blízkosti a asi okolo dvou set občanů města Písku. Písečtí tehdy žili v neustálém napětí a stresu, kdy na ně dojde řada.“⁷⁰

Další těžce postiženou oblastí na Písecku byla obec Bernartice. Té se, dle slov současného starosty pana P. Souhrady, vyhnul osud Lidic jen velkým štěstím. Na rozdíl od Lidic, však Bernartice byly opravdu „vinny“. Ještě před válkou se tři mládenci z této obce, J. Doubek, R. Hrubec a R. Krzák rozhodli, že se stanou vojáky v československé armádě. Po okupaci Československa odešli z armády s hodnostmi poručíků.⁷¹ S okupací se nicméně nesmířili, byli rozhodnuti bojovat proti Německu za hranicemi Československa. Společně se vydali dne 4. června 1939 z Bernartic ku Praze a poté k česko-polským hranicím. Ty přešli dne 8. června v 19.30 hodin.⁷² Z Polska se dostali do Francie, kde vstoupili do nově vznikajících jednotek československé zahraniční armády. Již ve Francii se bojů proti nacistům účastnil R. Krzák, který byl také za vynikající velitelskou činnost vyznamenán francouzským Válečným křížem - Croix de guerre.

67 PRÁŠEK, Jiří. *Písecké XX. století*. Písek, 1999. s. 85.

68 BUREŠ, Miroslav. *Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu v odboji. Necenzurované noviny* [online]. 1995, roč. 0005, č. 024. Dostupné z: <http://www.cibulka.com/nnoviny/nn1995/nn2495/obsah/3.htm>.

69 Výroční zpráva: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2011*. s. 67-79.

70 BLAŽEK, Miloš. *Přežil jsem v Moravcově pekle*. Písek, 2003. s. 8-11.

71 MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice, 2002. s. 23.

72 TAMTÉŽ. s. 26.

Po pádu Paříže se opět všichni tři vydali na cestu, tentokrát do Anglie.⁷³ V polovině roku 1940 bylo v Anglii vytvořeno Oddělení pro zvláštní operace⁷⁴, do něhož byl povolán v květnu 1941 R. Hrubec. Absolvoval zde parašutistický kurz mezi vůbec prvními československými vojáky.⁷⁵ Do této jednotky byl povolán i druhý z Bernartických poručíků R. Krzák. Ten na své působení vzpomíná: „*Parašutistický byl zásadně dobrovolný. Já jsem paradoxně snad jediná výjimka. Byl jsem ze šifrového oddělení odkomandován rozkazem jako tlumočník a vedoucí třetí skupiny parašutistů [...]*“.⁷⁶

J. Doubek mezitím sloužil u První československé samostatné brigády, prvního dělostřeleckého pluku. Bernartičtí důstojníci R. Krzák a R. Hrubec, poskytli příslušníkům paraskupin Intransitive a Tin, připravující se na vojenské operace na území protektorátu, záchytné adresy svých rodin a příbuzných pro případy nouze.⁷⁷ Ti nakonec pomoc místních skutečně využili. Po atentátu na Heydricha byly bernartické rodiny prozrazeny. Písecký udavač R. Strizik předal gestapu informaci, že se v Bernartících pohyboval český parašutista z Anglie⁷⁸. Tuto zprávu získal od V. Hronka, taktéž udavače. Gestapo pozatýkalo rodiny, které parašutistům pomáhaly, nebo o nich věděly a po nelidském mučení popravili celkem 32 osob, z toho 12 žen.⁷⁹

Kromě organizovaných odbojových a sabotážních skupin, jenž na Písecku působily, se do činnosti zapojily i různé partyzánské hlídky. Bohužel ne všechny byly ve své činnosti úspěšné. Za pozornost stojí hlídka složená z občanů Miroticka. Byla vedená L. Kučerou a V. Linhartem a vznikla dne 4. října 1944. Dala si za úkol sledovat pohyb německého vojska a vojenských objektů. A přesto, že se chtěla spojit s nějakou větší skupinou, především z Rožmitálska nebo brdských lesů, nepodařilo se to. Obdobně dopadla i další jejich akce, kdy se L. Kučera s V. Linhartem pro svou hlídku pokusili dne 28. října 1944, na čimelickém nádraží získat střelivo. Nepodařilo se jim to. Ze zprávy Ministerstva vnitra ze dne 4. listopadu 1949⁸⁰ vyplývá, že MV nepřiznalo této skupině status „odbojová“, především z důvodu nepředávání informací získaných z hlídkové činnosti dalším subjektům. Skupina tak neměla odbojovou ani revoluční hodnotu.

Kromě přímých odbojových akcí, byla u většiny české společnosti vidět alespoň snaha

---

73 MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice, 2002. s. 37.

74 Special Operations Executive (SOE) mělo za úkol dle pokynů Winstona Churchilla a britské zpravodajské služby MI6 na nacisty okupovaných územích Evropy získávat a předávat zpravodajské informace či provádět sabotážní a jiné akce.

75 MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice, 2002. s. 44.

76 TAMTÉŽ. s. 45.

77 KOS, Vladimír. *Květen 1945 v jižních Čechách*. Praha, 2012. s. 88.

78 MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice, 2002. s. 87.

79 TAMTÉŽ. s. 139.

80 VHA. *Listiny, inv. SÚ-MV č. 308-25-7. s. 12.*

nepodrobit se okupantům úplně a konat proti protektorátním zákonům. Jednou z takových činností, byl i poslech zakázaných zahraničních relací v rádiu. Především vysílání londýnského a moskevského rozhlasu, odkud vysílaly orgány zahraničního československého odboje. Poslech takových relací se v protektorátu běžně trestal smrtí. Že byla, ale touha po svobodných informacích tak velká, dokazuje i svědectví písecké rodačky paní A. Reinišové: „*I přesto, že se poslech rozhlasu trestal smrtí, jsme ho s maminkou poslouchaly. Rádio jsme měly obložené polštáři, protože jsme byly doma samy dvě, tak aby nikdo nepoznal, že ten hlas není náš.*“⁸¹

3. Poslední týdny války na Písecku

3.1. Uprchlíci z východu

Zvýšení počtu protinacistických skupin a nárůst odbojové činnosti započal již začátkem roku 1945. Informace z fronty dávaly vědět, že je jen otázkou času, kdy se spojenecké armády dostanou k hranicím Československa, nyní Protektorátu Čechy a Morava. Ty umocňovaly i veliké zástupy uprchlíků, především z řad Němců. Tito Němci žili na území, které na východě Evropy obsadila nebo ohrožovala Rudá armáda (Pobaltí, východní Prusko, Slezsko, Maďarsko apod.). Mezi uprchlíky se zařadili také lidé utíkající z velkých měst a průmyslových oblastí, které byly bombardovány spojenci. Všichni tito lidé byli tehdy nazýváni *národními hosty*. Samozřejmě jejich přítomnost nebyla obyvateli protektorátu kladně přijímána, jelikož zhoršila už tak nesnadnou situaci se zásobováním a také omezila normální fungování obcí. Například ve školách muselo být zastaveno vyučování nebo probíhalo v nevyhovujících náhradních prostorech.

Uprchlíci měli omezené možnosti kde přenocovat, tak byli často umístěni ve školách, hostincích, ale i v soukromých bytech. Na Písecku to dokumentují zápisy mnohých obecních kronik, v té bernartické se píše, že: „...*spali na slámě v učebnách. Do všech muselo být zavedeno povrchové elektrické vedení. [...] Uprchlice se ani v této době nevzdaly snahy o pěkné oblékání a život, a tak denně jich šly zástupy do okolních vesnic pro živobytí. Měly s sebou různé cennější věci, za něž potravu přece dostaly...*“⁸² Že se problém národních hostů netýkal jen velkých obcí s dostatečným zázemím, dokládá také pamětní kniha národní školy v Líšnici, kde zde podle

81 Interview s Annou Reinišovou.

82 MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice, 2002. s. 216.

posledního sčítání v roce 1930 bylo evidováno pouze 75 poštovních adres⁸³ a je tak zřejmé, že pro obec byl pobyt uprchlíků nevídanou událostí: „Dne 26. března byli dáni do dřívější první třídy a menšího kabinetu uprchlíci. [...] Od 4. dubna se pravidelně vyučuje.“⁸⁴ Pro tuto malou obec to nicméně nebylo poslední setkání. Ještě na začátku května, těsně před nadcházejícím osvobozením, byli ve školní budově opět ubytováni němečtí uprchlíci. Mnohá svědectví také dokládaly, že národní hosté neuprchli z nebezpečných oblastí narychlo a jen s tím co unesli, ale bylo zřejmé, že měli dostatek času na přesun svého veškerého majetku. O tom se také zmiňuje další zápis bernartické kroniky: „Byly to nepřehledné zástupy povozů, na nichž měli uprchlíci nábytek, nástroje, bedny, kufry, kola a živobytí. Pocházeli z východních krajů, hlavně z Rumunska. [...] Občané viděli různé typy jejich vozů. Byly obrovské, bedněné s velkými koly. Mezi povozy a mezi kolonami hnali i v houfech dobytek, mladý i starý, který se velmi lišil od našeho. Jak velikostí – některý byl mohutný, s velkými rohy, jiný zase drobný. I zbarvení bylo odlišné: buď zcela černý, nebo žlutý...“⁸⁵

Pro mohutnost těchto povozů, také nemohlo být překvapením, že mnohé z těchto dlouhých kolon, byli občas napadány hloubkovými letci, kteří měli za úkol operovat v nízkých výškách a útočit především na malé pozemní cíle jako byli lokomotivy, trafostanice, nákladní automobily a podobně, narušovat tak infrastrukturu nepřítele. V jižních Čechách se hlavně jednalo o železniční cesty na trasách Písek – Tábor, České Budějovice – Plzeň, Protivín – Zdice. Důvodem vyšší četnosti těchto útoků se stala operace Clarion, která byla spuštěna dne 22. února 1945 spojeneckým letectvem a měla za cíl zlikvidovat německou dopravní infrastrukturu.⁸⁶

3.2. Nálety hloubkových letců

Plachtami kryté povozy tažené koňmi mohly proto ve vzduchu budit zdání vojenských vozů. Naneštěstí se k nim občas připletli němečtí vojáci či je dokonce doprovázeli. Stejný osud měli i vlaky s německými uprchlíky, nebo dokonce koncentračníky projíždějící přes naše území. Tyto útoky na domnělé vojenské cíle měli tragické následky a většinou s mnoha mrtvými.

Na Písecku byly útoky v celku častým jevem, hlavně z důvodů rozsáhlé železniční sítě. Proto nebylo překvapením, že mnohé akce hloubkových letců zasáhly také zmíněné konvoje civilistů,

83 KYTKA, Josef. *Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie*. Milevsko, 1940. s. 186.

84 SOKA Písek – fond: Národní škola Líšnice, 1863–1958, sig. I/2. s. 61.

85 SOKA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 128.

86 PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: Americká armáda v Čechách v roce 1945*. Praha, 1995. s. 23 – 24.

jako se tomu bylo dne 22. dubna 1945 ve stanici v Ražicích,⁸⁷ nebo o dva dny později na železniční trati u Čičenic a Protivína.

Jeden z nejmasivnějších útoků byl v jižních Čechách a především na Písecku zaznamenán dne 29. dubna 1945. V ten den Devátá letecká armáda Spojených států amerických⁸⁸ vyslala nad protektorát v mnoha vlnách několik stovek stíhacích letounů P-47D Thunderbolt. Ty patřily k 377. letce 362. stíhací skupiny.⁸⁹ J. Kvasnička z Písku si ten den pamatuje přesně: „*Bylo krásné modré nebe, nikde ani mráčku, najednou jsme viděli, jak přilétají americké stroje v řadách za sebou, někdo říkal, že napočítali snad přes tisícovku letadel. Když letěli, vyhazovali takové staniolové proužky, shazovaly je posádky letounů aby tím oklamaly radary protileteckých jednotek germánů, jako Němců. V tom se jeden letec od toho svazu odpojil a přiletěl k městu (pozn. Písku) a obkroužil ho, letěl velmi nízko a za městem do polí hodil několik pum s těmi stanioly, asi byl přetížen. Slyšeli jsme ty rány a viděli rozvířený prach. Jako by udělal jiný, že by to hodili rovnou ven za letu a bylo by jim jedno, že to spadne na lidi ve městě, že to někoho zabije, tak tihle to hodili do polí. Takový frajeři to byli.*“⁹⁰

Dvanáct z osmnácti leteckých útoků bylo provedeno na území okresu Písek. Nálet s nejvyšším počtem obětí byl proveden při dvou útocích na město Mirovice. V jednom z nich američtí letci napadli kolonu vojenských vozidel, která se promíchala s vozy uprchlíků. Ztráty mezi uprchlíky a německými vojáky byly hrozné. Mimo to bylo pobořeno, snad nešťastnou náhodou, i 27 mirotických domů, ve kterých zahynulo celkem 17 místních obyvatel.⁹¹ V této souvislosti bylo zasaženo i dalších šest obcí v okolí: Cerhonice (sedm usmrcených), Lety (dva mrtví), Chrašnice, Rakovice, Milevsko či Čimelice. V Čimelicích bylo kromě jediné civilní oběti, také zabito jedenáct německých vojáků a dokonce i zhruba desítka kusů hovězího dobytka, která doprovázela kolonu civilistů.⁹² Ve 13:30 hodin dopadly vůbec první bomby na Milevsko, celkem šest jich bylo shozeno na nádraží. Přesto přímý zásah dostalo jen překladiště a skladiště zboží.⁹³

Dva útoky zažilo také samotné město Písek.⁹⁴ Očitá svědectví uvádějí, že k jednomu útoku došlo na železnici mezi Pískem a Čížovou, kde letci bombardovali maďarský transport, který byl doprovázen příslušníky německé armády. Ti se pravděpodobně vydávali také za uprchlíky.

---

87 PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: Americká armáda v Čechách v roce 1945*. Praha, 1995. s. 28.

88 Originální název: Ninth Air Force.

89 KOS, Vladimír. *Květen 1945 v jižních Čechách*. Praha, 2012. s. 14.

90 Interview s Jaroslavem Kvasničkou.

91 KOS, Vladimír. *Květen 1945 v jižních Čechách*. Praha, 2012. s. 20.

92 TAMTÉŽ. s. 19.

93 Soukromý archiv Romana Drašnara (Písek) – *Deník Jaroslava Soukupa*. s. 1.

94 PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: Americká armáda v Čechách v roce 1945*. Praha, 1995. s. 30.

Svědectví udává, že zabita byla osádka ve čtyřech vagónech.⁹⁵ Při druhém útoku téhož dne byly zlikvidovány i jiné cíle než vlaky stojící na píseckém nádraží. Nedaleká slévárna – rourovna a továrna na výrobu kožešin.⁹⁶ Toto potvrzují slova pana J. Pracha, který v se byl v té době s otcem na onu zkázu podívat: „Z domu jsme viděli a slyšeli výbuchy, které šly od nádraží. Táta mi řekl, že se tam půjdeme podívat. Maminka byla proti, ale co mohla dělat, jen se zlobila. Když jsme došli na místo viděli jsme zcela potrháný vlak, s tátou jsme se pokoušeli z jeho pláště a vagónů vydolovat střepiny leteckých pum. Nedlouho poté, když jsme se už chystali odcházet, znovu ve městě sirény hlásily vzdušný poplach. Na nic jsme nečekali a utíkali se ukrýt. Letadla nalétávala od Hradiště a znovu shazovala na železnici bomby a přitom zasáhla ji nedalekou továrnu na foukací harmoniky. Když to všechno skončilo, utíkali jsme se podívat co se všechno událo. Ten pohled byl strašný, dodnes si pamatuji potrháná těla těch Maďarů, kteří leželi všude u kolejí. Někteří chyběly dokonce i končetiny“⁹⁷ Paní A. Reinišová, které v té době bylo 14 let si tento den a události s leteckým útokem pamatuje obdobně: „V ten den jsme jeli zrovna od Příbrami k Písku a na Nové Hospodě jsme se švagrem viděli, jak od Písku táhnou Němci, utíkali, tak jsme si říkali – to se, už asi něco děje – přijeli jsme k Chlaponicím, tam, už vesele vyhrávali, říkali jsme si, že už to musí být teda konec. Když jsme došli domů, tak jsem hned vyrazila do centra a v tu chvíli, zrovna hlásili nálet. Shazovali bombu na nádraží a rourovnu, takže jsme museli zase utíkat do krytu.“⁹⁸

Nálet nejen, že připravoval lidi o život, ale také byl příležitostí k ukořistění tolik potřebné výzbroje a výstroje pro domácí odboj. Jeden takový případ je zaznamenán v poznámkách L. Kučery, velitele partyzánské hlídky Mirovice.⁹⁹ Při náletu na Mirovice se L. Kučerovi podařilo v oblasti nejhůře zasažené, ze zde stojícího vojenského vozidla, ukořistit dvě vojenské pušky, granáty a několik desítek nábojů. Při této činnosti byl překvapen osádkou vozidla, přesto se mu po krátké přestřelce podařilo, i s ukořistěnou výzbrojí, uprchnout.

3.3. Demarkační linie na Písecku

Význam demarkační linie pro osvobození je více, než jasný. O podobě sférách vlivu bylo rozhodnuto ve dnech 4.- 11. února 1945 na konferenci v sovětské Jaltě. Soukromý historik R. Praus nicméně připomíná¹⁰⁰, že se na jaltské konferenci v únoru 1945 o žádné linii a Československu jako

95 BÍLEK, Jiří. *Utváření politického systému v Písku v letech 1945 – 1948*. České Budějovice, 2010. s. 19.

96 PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: Americká armáda v Čechách v roce 1945*. Praha, 1995. s. 30.

97 Interview se Jindřichem Prachem.

98 Interview s Annou Reinišovou.

99 VHA. *Listiny, inv. SÚ-MV č. 308-25-7. s. 7.*

100 PRAUS, Richard. In: *Buddies of the 4th Armored Division Písek: Demarkační linie* [online]. Dostupné z: <http://www.buddies-pisek.wbs.cz/Demarkacni-linie.html>

takovém nehovořilo. Během jednání se trojice představitelů spojeneckých armád, americký prezident F. D. Roosevelt, britský premiér W. Churchill a vůdce Sovětského svazu Stalin, sešla jen dvakrát. Ale ani v jednom případě zde mezi nimi nebyla učiněna žádná dohoda, či shoda na stanovení demarkační linie. Mezi státníky došlo jen k obecnému vymezení sfér vlivu v Evropě.

Samotná demarkační linie, tedy hranice stanovující, do jakých míst mohly spojenecké – americké a sovětské síly dojít a jaká místa osvobodit, byla rozhodnuta až při aktuální válečné situaci na frontě. První dohoda byla, že linie bude kopírovat západní hranice Československa. Avšak z důvodů pomalého postupu sovětských vojsk, bylo dne 30. dubna 1945, mezi americkým a sovětským velením dohodnuto, že americké jednotky, jestliže to bude situace vyžadovat, můžou dále útočit po ose Karlovy Vary - Plzeň - České Budějovice. V následujících dnech byla situace na americkém bojišti lepší, proto v podvečer dne 4. května 1945¹⁰¹ poslal generál Eisenhower sovětskému velení další návrh, že Američané v Československu dojdou, až k linii Vltavy a Labe. Tuto žádost sovětské velení odmítlo a žádalo, aby americká vojska nepřekročila hranici dále směrem na východ od linie České Budějovice – Plzeň - Karlovy Vary. Podle rozkazu, se tedy jednotky Třetí americké armády bezpodmínečně zastavily na této linii.

Písecko, respektive podoba dnešního píseckého okresu, bylo zpočátku rozděleno přibližně v poměru 4:1, pro větší územní zisk rudé armády. Demarkační linie původně vedla přes Ražice, Heřmaň, kolem Putimi po levém břehu Otavy, těsně kolem Písku, k Nové Hospodě a západně k Blatné. Ale díky příznivé aktuální situaci a rychlejšímu postupu Třetí americké armády, jak již bylo zmíněno, se vojska americké armády, konkrétně Čtvrté obrněné divize, dostali, až za město Písek. Písecko tak bylo nakonec osvobozeno téměř z poloviny Třetí americkou armádou. Se zhruba týdenním zpožděním dorazila k demarkační linii i sovětská vojska gardové armády, druhého ukrajinského frontu.

3.4. Poslední dny války - osvobození

Za počátek přímého osvobozování lze označit Karpatsko-dukelskou operaci, jenž proběhla už na podzim roku 1944, kdy Rudá armáda a První československý armádní sbor se pokoušely osvobodit území Slovenska. Avšak pro samotný protektorát byla významnější Ostravsko-Opavská operace, která se již v druhé polovině dubna 1945 odehrávala v české části Slezska a na Moravě. Již koncem dubna 1945 překročila hranice protektorátu Čechy a Morava také Třetí americká armáda, pod velením generála G. S. Pattona. Ten se svými divizemi postupně obsazoval

---

101 PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: americká armáda v Čechách v roce 1945*. Praha, 1995. s. 39.

západočeská a jihočeská města. Pro Písecko byl důležitý postup XII. Sboru americké armády, v jehož čele stála čtvrtá obrněná divize s velitelem generálem W. M. Hogem,¹⁰² pátá pěší divize s generálem A. E. Brownem a sovětská vojska gardové armády, druhého ukrajinského frontu. V prvních dnech května 1945 byla zahájena psychologická podpora domácího odboje a celkově českého obyvatelstva. Nad západními a jižními Čechami shazovala spojenecká letadla letáky o postupu americké a rudé armády k území Protektorátu Čechy a Morava, respektive Československa a také výzvu „Do zbraně!“, která vybízela československé vojáky, dělníky, železničáře a rolníky k jednání omezujícímu postup německých vojsk.¹⁰³ Domácí odboj však nečekal na výzvy spojenců a již v předcházejících týdnech zesílil svou činnost.

3.4.1. Čimelice

V březnu 1945 v Čimelicích vznikla partyzánská jednotka vedená Karlem VI. Schwarzenbergem. Jednotka se účastnila sabotážních činností, především rušení telefonních spojů.¹⁰⁴ Nejvýrazněji členové jednotky zasáhli do událostí v Čimelicích dne 5. května 1945. V půl jedné odpoledne začal pražský rozhlas vysílat naléhavé výzvy. Lidé z Čimelic, kteří v té době poslouchali rádio slyšeli: „*Voláme českou policii, české četnictvo a vládní vojsko na pomoc Českému rozhlasu!*“ „*Voláme českou policii, české četnictvo, české vojsko, aby přišly do Českého rozhlasu na Fochově třídě na Vinohradech!*“ „*Všichni do Českého rozhlasu! Jsou zde střeleni čeští lidé! Přijďte co nejdříve! Přijďte nám na pomoc!*“ „*Esesáci nás chtějí vyvraždit. Přijďte nám na pomoc! Přijďte ihned.*“¹⁰⁵

Do Čimelic se tak dostaly první zprávy o českém národním povstání. Obyvatelé zareagovali okamžitě, vyšli do ulic a debatovali mezi sebou. Společně s nimi i K. Schwarzenberg, učitel V. Klika, podporučík J. Hyhlík, členové partyzánské jednotky. Všichni tři již v uniformách prvorepublikové československé armády.¹⁰⁶ Vybízeli přítomné k odzbrojení maďarských vojáků umístěných v hostinci Na Knížecí. Maďarští vojáci se vzdali zcela bez odporu a zbraně přenechali místním partyzánům. Ti ihned postavili hlídky, které měly za úkol odzbrojovat místní německé vojáky. V rakovickém mlýně byla zadržena posádka místního wehrmachtu a následně pak odvedena

102 KOSINA, Jiří. *Americké pozemní síly 1941-1945*. Praha, 1996. s. 94.

103 PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: americká armáda v Čechách v roce 1945*. Praha, 1995. s. 82.

104 VHA. *Listiny, inv. Sbírka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu. i.jč. 123/11*.

105 SOKA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 129.

106 ČVANČARA, Jaroslav; HAZDRA, Zdeněk; VAJSKEBR, Jan. *Naší ctí je věrnost – Konec druhé světové války v Evropě aneb Anabáze tří šlechticů v květnu 1945*. Paměť a dějiny, 2010, roč. 4, čís. 2. s. 5-7.

do hostince Na Knížecí. Při odzbrojování vojáků wehrmachtu ukořistili partyzáni velké množství výzbroje – pistole, pušky a samopaly s odpovídajícím množstvím munice. Ta posloužila k dozbrojení místních odbojářů. Zápis z Válečného deníku vojenského velitelství Mirovice situaci plně dokresluje: „5. května Čimelice hlásí vše v pořádku, situaci ovládá poručík kníže Schwarzenberg, který má obrněné auto s kulometem a odjel na pomoc do Mirovic.“¹⁰⁷ Ten den opravdu místní partyzánská jednotka prokázala, že je na svém místě a zcela Čimelice ovládla. Následujícího dne, pak čtvrtá obrněná divize americké armády, která do Čimelic dorazila v pravé poledne¹⁰⁸, neměla s obsazením obce žádný problém, jelikož jí měli partyzáni již pevně v rukou.

3.4.2. Písek

Ze záznamů¹⁰⁹ je patrné, že období útlumu, způsobené zatčením vedoucích činitelů písecké odbojové organizace Hnutí za svobodu v roce 1942, bylo vystřídáno opětovnou aktivní činností. Ta byla způsobena návratem štábního kapitána V. Moravce z koncentračního tábora na počátku dubna 1945. Písecké Hnutí za svobodu plně obnovilo svou práci a opět zaktivizovalo spolupráci se zvíkovskými a mirovickými odbojáři, ze skupiny Zvíkováci. Velitel Zvíkováků J. Novotný byl v přímém kontaktu s píseckým V. Moravcem a předával si s ním několikrát osobně zprávy o rozmístění německých armád a divizí SS. V okolí města Písku bylo v té době rozmístěno několik divizí německé armádní skupiny „Střed“ pod velením polního maršála F. Schörnera. V samotném Písku byla pak umístěna městská posádka wehrmachtu s přibližným počtem 1450 vojáků.¹¹⁰ Ta se skládala z dvou jednotek – maďarské s velitelem majorem Czizkem a německé s velením hejtmána Kreutze.

Dne 23. dubna 1945 se podařilo píseckému Hnutí za svobodu obdržet tajné instrukce z Ústředního národního výboru, jak zorganizovat v regionu místní revoluční národní výbory.¹¹¹ Z jednání členů Hnutí za svobodu vyplynulo vytvoření dvou národních výborů – místního a okresního. Místnímu národnímu výboru předsedal kapitán V. Moravec a vojenským velitelem se stal plukovník J. Poklop. Stejně funkce získal i okresní národní výbor, do jehož čela se dostal major L. Komorád, a vojenským velitelem byl zvolen plukovník Oswald.¹¹²

---

107 KOS, Vladimír. *Květen 1945 v jižních Čechách*. Praha, 2012. s. 57.

108 TAMTÉŽ. s. 60.

109 VHA. *Listiny, inv. SÚ-MV č. 308-93-9*. s. 5.

110 BÍLEK, Jiří. *Utváření politického systému v Písku v letech 1945 – 1948*. České Budějovice, 2010. s. 20.

111 JUSTIŇ, Petr. *K některým aspektům vývoje města Písku v roce 1945*. České Budějovice, 2010. s. 17.

112 TAMTÉŽ.

V prvních týdnech dubna 1945 se zaktivizovala i odbojová skupina Československé mládeže, s veliteli J. Krejčím, J. Koudelkou a T. Trávníčkem. Již v polovině dubna 1945 se skupině podařilo zkontaktovat velitele maďarské jednotky - majora Czizka¹¹³, který patřil pod píseckou městskou posádku. Ten sídlil se svou jednotkou v budově reální školy a v hotelu Dvořáček v Písku. Československé mládeži se, pod výhrůžkou blížení se americké armády a s nabídkou potvrzení loajality českému obyvatelstvu¹¹⁴, podařilo majora Czizka přesvědčit, aby jim vydal všechnu svou výzbroj a výstroj. Stejně jako v Čimelicích, se maďarský důstojník nedal příliš přemlouvat.

Předání se za velmi diskrétních opatření uskutečnilo v sobotu 5. května 1945 dopoledne. Proběhlo několik převozů z místa umístění jednotky do Pražských kasáren bývalého vládního vojska. Tajným ujednáním, se tak do rukou mužstva a poddůstojníků bývalého píseckého vládního vojska, dostalo velké množství zbraní, jako byly pušky, kulomety, ruční granáty, pancéřové pěsti, revolvery a samozřejmě odpovídající munice.¹¹⁵ Kromě toho byla předána i vojenská motorová vozidla. Zbraně a vozidla následně sloužila i dalším složkám píseckého odboje, které v té době byly již připraveny, nebo teprve vznikaly. Nově vznikl například strážní oddíl Bernard, jenž byl vytvořen z mnoha dobrovolníků, příslušníků bývalých pluků a praporů Československé armády. Výzbroj se také dostala do rukou příslušníků bývalé četnické stanice Písek, vedené vrchním strážmistrem F. Raškem, vojákům bývalého vládního vojska a dalším členům vojenských obvodů Mirovice, Mirovice a Záhoří.

Toho dne, tj. 5. května 1945 v Písku vystoupily z ilegality nedávno vytvořené národní výbory – místní a okresní, zastupující zájmy československých občanů. Krátce po půl jedné se i písečtí občané dozvěděli o probíhajícím českém národním povstání. Slyšeli z pražského rozhlasu, zoufalé volání o pomoc. Mnozí nečekali a začali na ulicích likvidovat velké množství německých nápisů a vyvěšovat prapory, jak československé, tak i národů osvobozujících, které do té doby šli tajně doma. Tyto akce byly velmi odvážné, vzhledem k tomu, jak ohromná byla v Písku německá vojenská síla. Jaké bylo nadšení z povstání si v paměti udržela i paní A. Reinišová: „*Naše maminka byla taková průbojná, tak běžela honem a vyvěsit prapor na půdu z okna. A to chodili ještě strážníci, nebo policajti a tak nám říkali – ještě ten prapor dejte dolů, ještě je moc brzy, ale už se dočkáte.*“¹¹⁶

V lesích okolo města Písku se stále vyskytovalo velké množství dobře vyzbrojených německých jednotek, které bylo neustále doplňováno elitními jednotkami SS z divizí armády

---

113 VHA. Listiny, inv. SÚ-MV č. 308-108-8.

114 JUSTIN, Petr. *K některým aspektům vývoje města Písku v roce 1945*. České Budějovice, 2010. s. 18.

115 VHA. Listiny, inv. SÚ-MV č. 308-108-8.

116 Interview s Annou Reinišovou.

„Střed“ polního maršála F. Schörnera. Na silnici od Písku k Táboru, za Ptáčkovnou, v trojúhelníku Písek - Podolský most – Zvíkov byla situace asi nejhorší.¹¹⁷ Kromě zmíněných ozbrojených německých jednotek wehrmachtu a elitních SS, zde s nimi byly také promíchány povozy s rodinami národních hostů - německých civilních uprchlíků. Jak civilní německé obyvatelstvo, tak i vojáci se snažili dosáhnout amerických linií a následného zajetí.

Tato situace nebyla nikterak příznivá pro oba dva revoluční národní výbory. Národní výbory měly snahu dojednat s hejtmanem Kreutzem kapitulaci německé posádky v Písku. Ta byla pro něj, ale prakticky nepřijatelná, neboť Třetí říše nebyla ve válečném stavu s Československou republikou. Kapitulace mohla proběhnout pouze do rukou zástupce válčící protistrany, což byla v tomto případě některá ze spojeneckých armád. Nicméně se pokusil po dohodě s místními národními výbory, alespoň omezeně zmírnit okupační tlak a udržet klidný průběh probíhajícího povstání. Hejtman vyhověl žádosti o ustanovení společných německo-českých strážních hlídek a vydal rozkaz nebránit v odstraňování německých nápisů, pokud české obyvatelstvo nebude výrazněji rušit klid a pořádek ve městě.¹¹⁸

Původní skupina Československé mládeže se 28 členy, se v den povstání, dne 5. května přetransformovala do Revolučního svazu československé mládeže a rozrostla se o dalších 92 dobrovolníků. Skupina byla tedy o celkové síle 120 osob, ta se v dalších dnech ještě navýšila.¹¹⁹ Tato organizovaná skupina píseckých chlapců a dvou děvčat, se v následujícím období prokázala jako velmi užitečná. Kromě strážní a hlídkové činnosti, byli členové určeni i jako spojky na kolech, mezi jednotlivými orgány československé správy. Jeden ze členů Revolučního svazu československé mládeže, pan J. Pilka, kterému v té době bylo 15 let, si tyto revoluční události pamatuje přesně: „*Písecké pouliční tlampače oznamovaly konec okupace, vedení města se ujal národní výbor. Německá posádka si ve městě dojednala klidný odchod, pokud proti nim nic občané nepodniknou. Němci totiž horempádem utíkali na západ, báli se Rusů a ruského zajetí. Na rukávě jsme měli označení Odboj československé mládeže, dělali jsme pro národní výbor spojky na kole. Stál jsem tehdy u hotelu Dvořáček a kolem řada německých tanků s vojáky po zuby ozbrojenými a ověšenými ručními granáty.*“¹²⁰

Nejen díky letákům, shazovaným ze spojeneckých letadel s informacemi o aktuálním pohybu spojeneckých vojsk, ale samozřejmě také lidovou šeptandou, bylo známo, že americké jednotky rychle obsazují území jihozápadních Čech a z východní strany od Moravy, postupují,

117 PÍSECKÉ LISTY ze dne 11. května 1945.

118 JUSTIN, Petr. *K některým aspektům vývoje města Písku v roce 1945*. České Budějovice, 2010. s. 19.

119 VHA. *Listiny*, inv. SÚ-MV č. 308-108-8.

120 PILKA, Jiří. *Výpravy proti času*. Praha, 2005. s. 26.

pomalu, ale jistě, jednotky Rudé armády. Situace byla částečně vyřešena teprve v noci z dne 5. na 6. května 1945, kdy se americké jednotky rozhodly, že se z území Sudet připraví k průniku a k osvobození území Protektorátu Čechy a Morava. Již pár hodin po půlnoci dne 6. května 1945 postupovala po silnici od Strážného přes Vimperk americká armáda ve směru na Strakonice. Do Strakonic Třetí americká armáda dorazila toho dne ráno. Na tento okamžik čekalo město Písek a netrpělivě vyhlíželo americké jednotky. To ale nikdo z píseckých netušil, že předběžná demarkační linie s Pískem, jako městem v americké sféře, nepočítala. Samotné město mělo být tedy osvobozeno Rudou armádou. Jenže ta byla ještě daleko za východními hranicemi píseckého okresu.¹²¹

Členové obou národních výborů v Písku se snažili co nejdříve předejít případným vojenským excesům na obyvatelstvu města ze strany městské posádky wehrmachtu a hlavně od německých vojsk koncentrovaných v trojúhelníku Písek - Podolský most – Zvíkov. Proto nečekali a sami se rozhodli vyslat svou delegaci na velitelství 4. obrněné divize do Strakonic. Jednáním s Američany byl pověřen předseda Okresního národního výboru, major Komorád. Pro svou výbornou znalost anglického jazyka ho doprovázel písecký tlumočník Ing. Bůžek. Tomu se podařilo přesvědčit velitele Čtvrté obrněné divize, Třetí americké armády, plukovníka Searse, aby směrem k Písku vyslal dobrovolnickou jednotku, která převezme kapitulaci a zajistí klidný odsun odzbrojené městské posádky wehrmachtu a jednotek SS za hranice města. Strakonické americké velitelství, tak v odpoledních hodinách vytvořilo jednotku pro zvláštní úkol - Task Force, které velel kapitán K. G. Bernard, příslušník 25. jízdní průzkumné sqadrony a velitel Troop „A“.¹²²

Soukromý historik pan R. Praus, mne obeznámil s důvody, za kterých bylo možné, aby americká vojska překročila již stanovenou demarkační linii: *„Důvodem k překročení čáry a ke konání odzbrojovacích akcí a jednání o kapitulaci, bylo možné, protože v dohodě o demarkační čáře byl jeden z bodů, který umožňoval oběma spojeneckým stranám činit potřebná vojenská opatření do určité vzdálenosti za demarkační čarou. Bylo to v tom případě, že druhá spojenecká protistrana nebyla v blízkosti čáry a k osvobození a zabezpečení tohoto místa za čarou bylo nejbližší příslušné velitelství spojeneckých jednotek vyzváno oficiálními zastupiteli tohoto místa. A tak se také stalo v případě města Písku.“*¹²³

Skupina dobrovolníků Task Force mířící do Písku, byla vybavená obrněnými vozidly M 8 Greyhound, tanky M8A4E3 Sherman a několika stíhači tanků M18. Takto vyzbrojená jednotka

---

121 Interview s Richardem Prausem.

122 PRAUS, Richard. In: *Buddies of the 4th Armored Division Písek: Osvobození Československa a města Písku* [online]. Dostupné z: <http://www.buddies-pisek.wbs.cz/Osvobozeni.html>

123 Interview s Richardem Prausem.

přijela od křižovatky na Nové Hospodě do Chlaponic v odpoledních hodinách dne 6. května 1945.¹²⁴ Nedaleko za Chlaponicemi u lesa, směrem k Písku zastavila, vyčkávala na příjezd delegace velitele německé městské posádky wehrmachtu z Písku. Setkání se účastnil sám velitel hejtman Kreutz. Jednání mělo za úkol sestavit znění kapitulace a dohodnout závaznou podmínku, že do 23:00 hodin písecký wehrmacht složí zbraně. Po shodě odjel hejtman Kreutz zpět do Písku, aby sepsal vlastní text kapitulace.¹²⁵ Kapitulační dokument byl poté podepsán a převzat kapitánem Bernardem o hodinu později v zátočině za dnešním školním statkem u železničního přejezdu v Dobešicích na trati Protivín – Zdice.

První americké tanky přijely do Písku ve 20:30 hodin.¹²⁶ Po podpisu se Task Force přemístila k Pražským kasárnám, umístění bývalého vládního vojska. Zde plukovník Poklop předvedl kapitánu Bernardovi nově utvořené jednotky československých dobrovolníků. Následně proběhl přesun do Žižkových kasáren, kde byla provedena kontrola odzbrojení německé městské posádky wehrmachtu. V 21:00 hodin se americká obrněná vozidla dostala na písecké (pozn. dnes Velké) náměstí.¹²⁷ Zde byla nadšeně přivítána píseckým obyvatelstvem. Ještě před tím, se však musela část tanků oddělit od hlavní skupiny a obsadit okrajové části města. Jeden tank Sherman zastavil za vybudovaným zátarasem v místech před bývalou sodovkárnou Kutil a další tank se přesunul až k blízkosti výjezdu do Dvořákovy ulice.

Americká jednotka Task Force odsunula do půlnoci toho dne německé vojáky městské posádky do zajateckých táborů za hranice města. Přesto nebezpečí pro město trvalo dál. V okolí Písku, Mirovicích, Čížové, Letech, Orlíku i jinde docházelo neustále k přestřelkám s vojáky wehrmachtu a SS, kteří se snažili co nejdříve dostat na západ.

Hlavní obavy píseckých směřovaly, ale na německá uskupení stojící na silnici k Táboru, u Ptáčkovny. Jelikož vojenská síla jednotky Task Force v městských ulicích byla omezená, špatně krytá a tím pádem snadno zranitelná, přesunula se ještě v nočních hodinách mimo město, zpět ve směru na Novou Hospodu. Zde vyčkala do rána dne 7. května a připojila se k velké skupině amerických jednotek, kterou strakonické velitelství vyslalo pro zajištění bezpečnosti do města Písku.¹²⁸

---

124 PRAUS, Richard. In: *Buddies of the 4th Armored Division Písek: Osvobození Československa a města Písku* [online]. Dostupné z: <http://www.buddies-pisek.wbs.cz/Osvobozeni.html>

125 PRAUS, Richard. Proč došlo v roce 1945 k osvobození Písku americkou armádou. *Listy Písecka*. 2000. č. 86 – 110. s. 19.

126 PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: americká armáda v Čechách v roce 1945*. Praha, 1995. s. 54.

127 TAMTÉŽ.

128 PRAUS, Richard. Proč došlo v roce 1945 k osvobození Písku americkou armádou. *Listy Písecka*. 2000. č. 86 – 110. s. 19.

V následujících ranních hodinách, plně vyzbrojená americká jednotka Čtvrté obrněné divize byla v Písku rozmístěna a prováděla společně se členy revolučních národních výborů odsun německých vojenských jednotek z prostoru silnice na Tábor, u Ptáčekovny. Němci byli rozděleni podle příslušnosti. Vojenské jednotky byly odvedeny do amerických zajateckých táborů, civilní obyvatelstvo do táborů uprchlických. Jeden takový tábor byl postaven na píseckém vodním cvičišti. Další prostory pro civilní německé uprchlíky se vymezily i kolem Zemského hřebčince. Velký tábor pro německé vojenské zajatce byl zřízen u dobevských rybníků. Někteří němečtí vojáci však ještě v tu dobu byli neustále roztroušeni po okolí, někteří byli ranění. Ti byli směřováni do lazaretních vlaků, stojících na píseckých železničních zastávkách. Setkání s jedním takovým vojákem má stále v paměti i obyvatelka Písku paní A. Reinišová: „*Na tábořské zastávce (pozn. dnešní zastávka Písek-město, na trati Písek-Tábor) byl lazaretní vůz, tam byli ranění Němci. A i k nám do ulice Na houpačkách, kde jsme bydleli, tam přišel jeden německej voják, mě ho teda bylo líto, a chtěl vodu. A že mi za to dá deku. Já mu říkala, deku si nechte, a tak jsem mu dala vodu, protože mě ho bylo opravdu líto. Byl Němec, ale možná, že nechtěl válčit, takových bylo víc...*“¹²⁹

Písečtí již po sedmém květnu měli situaci pod kontrolou a proto se rozhodli pomoci i okolním obcím. Dne 8. května 1945 se rozhodli vyslat na pomoc ku Praze dvě čety dobrovolníků. Jednu s vycvičeným sanitárním personálem, která vyjela v 10:00 hodin dopoledne a druhou plně vyzbrojenou, píseční vybavili v 18:00 hodin.¹³⁰ Dopoledne, byl také vypraven do Bernartic strážní oddíl Bernard, jehož síla byla asi 60 dobrovolníků, především vojáků, příslušníků bývalých pluků a praporů Československé armády. V této době, aniž by to písečtí tušili, byla již ve francouzské Remeši podepsána bezpodmínečná kapitulace Německa. To se událo dne 7. května 1945 ve 2:41 hodin ráno. Představitelé nacistického Německa se v kapitulacním protokolu zavázali, že do 23:01 hodin, dne 8. května 1945 všechny německé jednotky zastaví bojové operace a složí zbraně.¹³¹ Přesto, že boje měly být oficiálně ukončeny do 23:01 hodin středoevropského času, čekal strážní oddíl Bernard paradoxně, právě v onu chvíli, nejkrutější boj.

O dva dny později ve čtvrtek 10. května 1945, po 17. hodině dorazila do Písku konečně i Rudá armáda. Sovětské jednoty přijeli od jihu, od Protivína a první kontakt s Pískem zažily u Zemského hřebčince, kde je u svého záatarasu zadrželi Američané. Tedy alespoň do té doby, než dostali povolení ze svého strakonického velitelství, že je mohou nechat vstoupit dál, do města.¹³² Důvodem takových ofiціальit, byly nejasnosti ohledně stanovení demarkační linie. Sovětští vojáci

129 Interview s Annou Reinišovou.

130 VHA. *Listiny, inv. SÚ-MV č. 81. 308-100-11. s. 2.*

131 Act of Military Surrender: Surrender of Germany (1945).

132 BÍLEK, Jiří. *Utváření politického systému v Písku v letech 1945 – 1948.* České Budějovice, 2010. s. 21.

patřili k 104. gardové střelecké divizi, která spadala pod devátou gardovou armádu, druhého ukrajinského frontu.

3.4.3. Bernartice

Situace v Bernarticích byla od začátku května 1945 dosti napjatá. Obcí neustále, ve dne i v noci, proudily kolony ustupující německé armády, ale i civilních uprchlíků.¹³³ Všichni se snažili dostat na západ a jih, do Bavorska, nebo alespoň do amerického zajetí. Dne 4. května se Bernarticemi šířila zpráva, že jednotka SS o síle 800 mužů opustila Milevsko. Kam se vydala, nicméně bernartičtí tušili. Přesto v Bernarticích byla stále bez hnutí obecní posádka SS o síle asi 180 mužů. O sobotním odpoledni dne 5. května 1945, byla v Bernarticích velmi vzrušená atmosféra. Lidé se z pražského rozhlasu dozvěděli, že začalo národní povstání. V tu dobu se v Bernarticích, nezávisle na sobě, vytvořily dva národní výbory. Jeden vznikl z aktivity starosty Š. Bartůňka, druhý z lidí kolem odborného učitele F. Hodíka.¹³⁴ Již v podvečer se národní výbor, vedený starostou Bartůňkem, sešel na radnici. Starosta a doktor Kořenský byli pověřeni jednat s německým velitelem. Místní orgány započaly svou aktivitu a velitel bernartické obecní posádky SS byl v restauraci U Pichlů dotázán delegací národního výboru, zda se nechce vzdát. Nadporučík SS se odmítl vzdát do rukou civilního obyvatelstva, protože věděl, že to lze učinit pouze vojenskému zástupci státu, se kterou byla Třetí říše ve válečném stavu. A to Československo nebylo. Zaručil se však, že jeho jednotka se bude k obyvatelům chovat slušně, nebude-li jimi napadena. Delegace ho nakonec požádala i o sestavení společných německo-českých hlídek, jenž by přispěly k udržení klidu. Velitel souhlasil.¹³⁵ Tu noc došlo k zajímavé události, která neměla obdoby a za jiné situace by byla naprosto nemyslitelnou – starosta Bartůňek a doktor Kořenský, společně s velitelem obecní posádky SS poslouchali z rozhlasu vysílání londýnské exilové vlády. Obsah sdělení poté veliteli SS překládali.

Pan F. Mikolášek, ve svých vzpomínkách¹³⁶ uvádí, že po celý den bylo Bernarticko, ale především státní silnice na trase Tábor – Bernartice – Písek, bedlivě sledováno a bombardováno hloubkovými letci, nicméně, se mi z databáze útoků hloubkařů¹³⁷, odborné literatury¹³⁸, ani z kroniky

---

133 SOKA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 128.

134 TAMTÉŽ. s. 130.

135 SOKA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 131.

136 MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice, 2002. s. 218.

137 Dostupné z: <http://hloubkari.cz/utoky/>

138 PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: americká armáda v Čechách v roce 1945*. Akce spojeneckého letectva. Praha, 1995.

obce Bernartice, tento údaj potvrdit nepodařilo.

Následující nedělní den byl v Bernarticích, až nezvyklý klid. Pouze národní výbor vedený F. Hodíkem ukončil, v zájmu jednoty, svou činnost. Velké změny, ale nastaly hned po půlnoci dne 7. května 1945. Na obou podolských mostech místní partyzáni odzbrojili německé vojáky a hned také střežení obou mostů převzali.¹³⁹

O dvanáct hodin později velitel bernartické jednotky SS oznámil místním četníkům, že jeho posádka odjíždí do Sudoměřic. Místnímu národnímu výboru předal 17 osobních a nákladních vozidel, které však nebyly z důvodu absence pohonných hmot k použití a odjel.

Toho dne byl také s konečnou platností zvolen platný národní výbor, utvořený vesměs ze členů obou výborů předešlých. Jejím předsedou byl jednomyslně zvolen F. Hodík. Po ukončení schůze bylo nadporučíkem J. Zouzalíkem vydáno prohlášení k občanům.¹⁴⁰

V odpoledních hodinách do Bernartic dorazily zprávy o postupu amerických vojsk z Písku směrem k Bernarticům, ty se však později ukázaly jako mylné. O to větší bylo zklamání bernartických, když osvoboditelé nepřijeli. Netušili totiž, že kdesi na vysokých politických místech, bylo Písecko (a samozřejmě celé Československo) rozdělené na dvě území demarkační linií. A že Bernartice patří již do sovětské zóny. Místo radostných zpráv, naopak dorazily zlé. V Sedlci totiž projíždějící jednotky SS vypálily školu a postřílely 21 místních občanů. Z těchto důvodů, chtěli místní četníci vyrazit alespoň na pomoc bojující Praze. Nakonec od toho upustili. Naopak na pomoc vyrazili zcela samostatně tři mladí chlapci, L. Handrejch, V. Mikota a B. Šourek. Do Prahy, ale nedorazili. Zohavená mrtvá těla byla nalezena dne 10. května v dobříšských lesích. Že jsou to právě tito chlapci potvrdili, až nalezené osobní doklady.¹⁴¹

Zásadní zlom v Bernarticích přišel dne 8. května 1945. Před 12. hodinou přijel z Písku do Bernartic strážní oddíl Bernard o síle asi 60 mužů. Vybavený jedním obrněným polopásovým vozidlem a dvěma nákladními auty, přivezl, kromě vojáků, příslušníků bývalých pluků a praporů Československé armády, také značný počet civilních dobrovolníků. Strážnímu oddílu velel major jezdeckta Bělohávek. Kolem píseckých se ihned shromáždil dav lidí, kteří „osvoboditele“ nadšeně vítali.¹⁴² Po radostných okamžicích se oddíl rozdělil obhlédnout okolí. Část jednotky nicméně zůstala v Bernarticích na náměstí, kde odzbrojovala projíždějící – prchající kolony německých vojáků. Během odpoledních hodin byli odzbrojení němečtí vojáci povětšinou transportováni do píseckých vojenských zajateckých táborů. Přesto, že českoslovenští vojáci důrazně upozorňovali

139 MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice, 2002. s. 221.

140 SOKA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 134.

141 SOKA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 136.

142 TAMTÉŽ. s. 137.

občany obce, aby se kvůli své bezpečnosti nesdružovali na náměstí, výzev pramálo z nich uposlechlo. To komplikovalo dopravní situaci a znemožňovalo udržovat pořádek. Kromě odzbrojování, byly prováděny na bernartické četnické stanici výslechy vysoce postavených důstojníků, gestapáků a podezřelých osob. Především pracovníci gestapa z Tábora, které se podařilo v Bernarticích zadržet, byli důkladně vyslechnuti a za zločiny, které spáchali v roce 1942 na občanech Bernartic, také náležitě zpacifikováni.¹⁴³ Major Bělohlávek oznámil národnímu výboru, že do setmění se jeho oddíl vrátí zpět do Písku.

Odpoledne, ale přišlo z Bechyně nečekané volání o pomoc. Proto se major Bělohlávek rozhodl, že s většinou svých mužů pojede městu na pomoc. Kromě jeho oddílu se na pomoc připojili i další bernartičtí obyvatelé. V Bernarticích poté zůstalo pouze dvacet ozbrojených mužů. Z poloviny tvořící místní civilisty.¹⁴⁴

Krátce před 18. hodinou, kdy už byla jednotka majora Bělohlávka dávno mimo dosah Bernartic, se u obce objevila velká kolona jednotek SS, doprovázená několika stíhacími letadly. Mnozí bernartičtí, kteří v tu dobu stáli na náměstí, letadlu nadšeně mávali, v domnění, že se jedná o spojeneckého letce. V 17:55 hodin se letadlo sneslo níže a začalo střílet do neozbrojených civilistů. Jedna z kulek zasáhla v chodbě radnice místopředsedu národního výboru J. Tomka do hrudníku. Při této akci zavadilo podvozkem o strom a muselo nouzově přistát u Bojenic. Současně dorazila do obce celá SS kolona, jejíž vojáci okamžitě začali nekontrolovaně střílet po všem co hnulo. Jejich střelba byla opětována střelbou místních dobrovolníků, avšak přesile se nešlo dlouho ubránit. Němci se rozeběhli do všech ulic, zahrad i domů, obklíčili celou obec. Procházeli dům od domu a likvidovali vše živé. Jejich řádění nemělo slitování, smrt se nevyhnula ani dětem. Slavná lékařka V. Kálalová - Di Lottiová přišla o celou svou rodinu. Kromě svého manžela G. Di Lotti, který se jako Ital mohl popravě vyhnout, ale před vojáky SS se označil za Čecha, byl zastřelen její syn R. Di Lotti a pařbou umlácená teprve čtrnáctiletá dcera Drahomila. V. Kálalová, ležící v tratolišti krve vedle svých dětí, unikla smrti pouze díky tomu, že ji Němci považovali za mrtvou.¹⁴⁵

Letadla neustále odstřelovala radnici, jako domnělé centrum pronacistického odboje. V ní se konala rychlá porada zástupců národního výboru i zbytku strážního oddílu, který v Bernarticích zůstal. Bylo dohodnuto vzdát boj, aby bylo zabráněno krveprolití na obyvatelích Bernartic. Z okna radnice bylo vyvěšeno bílé prostěradlo, symbol kapitulace. Ale Němci symbol nevzali v potaz a dále odstřelovali radnici, dokonce i onen bílý improvizovaný prapor.¹⁴⁶ Teprve po chvíli Němci

143 SOKA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 139.

144 MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice, 2002. s. 223.

145 TAMTÉŽ. s. 231.

146 SOKA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 141.

vtrhli do radnice a zuřivě vyvedli všechny ven. Občany ihned zajali a všechny, v počtu asi 25 osob vedli podél jedoucí kolony se zdviženými pažemi, až k rybníku Pilnému, kde jim rozkázali sestoupit na louku pod hrází. Mezi tím jeden z vojáků připravoval kulomet ke střelbě do zajatců. Náhle byl vydán kulometníkovi rozkaz, aby nestřílel. Důstojník vyzval zajatce, aby šli zpět na silnici. V tom začali na kolonu z lesů pálit čeští partyzáni. Ve zmatku bylo zajatcům přikázáno, aby svými vlastními těly kryli Němce vstupující do Bernartic.¹⁴⁷ Ti se mohli schovat, až když poslední z vozů vjel do obce. V ten čas byli obyvatelé Bernartic stále terorizováni, letadla kroužila nad obcí a neozbrojené civilisty utíkající pryč bez okolků, skrze své kulometry, popravovala. Nejen kulky, ale i plameny, které vznikly od svržených bomb pustošily celou obec. J. Soukup, jenž v tu dobu jel z Písku do Milevska si do svého deníku zaznamenal: „...*Od Písku jsme hned viděli kouř, to hořely Bernartice, Němci tam střílí do lidí a řadí tam muži SS. Na „Hajdě“ jsme se obrátili, naložili posádku a jeli na pomoc Bernarticům. U Veselíčka jsme lehli a čekali co se bude dít a asi za dvě hodiny jsme se vrátili zpět...*“¹⁴⁸

V době nejintenzivnější střelby se od Bechyně vracel strážní oddíl Bernard. Jak se ukázalo později, do města vůbec nedorazil, spojka z Bechyně ho před městem zastavila a kvůli veliké přesile vrátila zpět. Tragický návrat oddílu Bernard přesně zachycuje bernartická kronika: „*Auta zastavila na silnici na Ovčíně a pod velením majora Bělohlávka se rozvinula v rojnici s úkolem zjistiti situaci v obci a pokud možno, dostati se dovnitř.*“¹⁴⁹ Tím se, ale členové oddílu dostali na dostřel německým kulometným hnízdům, která byla rozeseta kolem Bernartic. Byl to boj nerovný. „*Naši pálili do posledních možností a když již některým střelivo došlo, byli nuceni zůstat ležet.*“ Tyto vojáky, kteří neměli municí a již se vzdali, od západu objel německý tank a z blízkosti je překvapeně nemilosrdně rozstřílel. Ani národní hosté, kterým bernartičtí zajišťovali ubytování a stravu, se bojů nestránili a udávali střelícím Němcům úkryty českých občanů.

S nastávajícím večerem přijel z Tábora do Bernartic osobní automobil, jehož posádku tvořili četníci, hasič a dva důstojníci, jeden německý, druhý Čechoslovák. Měli za úkol ukončit boje v obci. Po shlednutí situace a výpovědí svědků, si opatřili bílý prapor s nímž vjeli na náměstí. Střílející Němci praporu nehleděli a auto zcela zlikvidovali. Naštěstí osádka vyvázla živá a mohla jít na radnici se svými požadavky. Po jednání všech přítomných byla střelba ukončena, vysvětlena i její příčina, nicméně viníci nepotrestáni. Drobnou satisfakcí mohlo pro obránce Bernartic být, že počet ztrát na německé straně byl odhadován na několik desítek.¹⁵⁰

147 SOKA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 142.

148 Soukromý archiv Romana Drašnara (Písek) – *Deník Jaroslava Soukupa*. s. 3.

149 SOKA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 143.

150 TAMTÉŽ. s. 152.

Situace v obci byla stále napjatá, občas se ozývala z různých stran střelba a projíždějící kolony nevěděly, co se děje. Proto bernartičtí museli celou noc mávat bílým praporem a provolávat: „*Vše je v klidu! Jed'te dále!*“¹⁵¹ V Písku zástupci československé armády žádali velitele americké posádky, aby provedl zásah v Bernarticích. Ten to ale důrazně odmítl, neboť jemu vytyčený úsek končil Vltavou a nemohl si dovolit jí překročit. Bernartice náležely do sovětské zóny.

Příští den, 9. května 1945, již německá vojska projížděla bez incidentů. V obci se shromáždilo několik německých jednotek a tři generálové, mezi nimi i generál Khuse, který svým pobočníkům a důstojníkům předčítal podmínky kapitulace. Všichni Němci očekávali, že brzy budou kapitulovat do rukou americké armády, která měla přijet od Písku. Proto bylo překvapením, když do Bernartic, dne 10. května 1945 dorazili rudoarmějci. Někteří jakmile je zahlédli zvolaly „*Jesus, Maria!*“¹⁵², svlékly uniformy a dali se na útěk do lesů. Tak velké bylo zděšení a strach ze zajetí Rudou armádou. Obsazení Bernartic rudoarmějci, bylo tak nečekané, že nepadl ani jeden výstřel.

Po osvobození se Bernartičtí, prostřednictvím výslechů členů tábořského gestapa, dozvěděli, na ně byla chystána lest, která měla vyvrcholit dne 19. května 1945 rozsáhlou popravou členů ilegálního domácího odboje, pomocí jakéhosi provokatéra Volfa, jenž se měl infiltrovat do jejich řad. Naštěstí však, přišlo národní povstání rychleji, než gestapáci mohli vůbec něco udělat.¹⁵³

3.4.4. Milevsko

Již koncem dubna 1945 Milevsko tušilo konec války. Dne 30. dubna, den po náletech, bylo v ulicích města vyvěšeno několik protinacistických plakátů. Velitel místní posádky SS důrazně upozornil obyvatele, že opakování takového činu nehodlá tolerovat. Ale jen o pár dní později, dne 5. května 1945, bylo vše jinak. V půl jedné odpoledne obyvatelé Milevska vyslechli naléhavé výzvy k pomoci pražského rozhlasu. Zprávy z Prahy byly jasné – povstání českého lidu začalo. J. Soukup si ve svém deníku k této události poznamenal: „*U nás v Milevsku se asi v 5 hodin objevily první československé vlajky. Městský rozhlas nabádá ke klidu. [...] Na okresním úřadě byl stržen znak s německou orlicí. Pod ním byl československý lev. [...] Všechny německé nápisy jsou zničeny. Na radnici je za zvuků národní hymny vztyčena československá vlajka.*“¹⁵⁴

V Milevsku, jako i v jiných obcích tou dobou, na výzvu Ústředního národního výboru, vznikl také národní výbor místní. Do jeho čela byl postaven J. Jeřábek. Lidé se přestávali bát a začínali se

151 SOkA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. s. 145.

152 TAMTÉŽ. s. 156.

153 TAMTÉŽ. s. 131.

154 Soukromý archiv Romana Drašnara (Písek) – *Deník Jaroslava Soukupa*. s. 2.

hrdě hlásit ke svému Československu. Posádkové velitelství v Milevsku ukořistilo odpoledne ze skladů wehrmachtu pušky a munici. Zbraně poté sloužili pro vyzbrojení jednotek dobrovolníků.

O den později město obsadil tábořský wehrmacht. Žádal po občanech všechny zbraně. „Dostali několik bezcenných francouzských pušek. Na to odjeli zpět. Všude okolo v kraji řadí partyzáni.“ popisoval J. Soukup. V těch dnech byl ve městě poměrně klid. Místní mládež dělala partyzánům a odbojářům spojky a vše probíhalo podle rozkazů posádkového velitelství. Jelikož v tu dobu byl již Písek osvobozen americkou armádou, mohla se plně rozvinout spolupráce píseckých a milevských odbojářů.¹⁵⁵

Důvod k opravdové radosti přišel, ale až v pátek dne 11. května 1945. Do Milevska přijela dlouho očekávaná Rudá armáda. Muži byli oděni do slavnostních uniforem, děvčata do krojů a před radnicí stála slavobrána s nápisem v azbuce „Sláva rudé armádě!“¹⁵⁶

---

155 Soukromý archiv Romana Drašnara (Písek) – *Deník Jaroslava Soukupa*. s. 3.

156 TAMTÉŽ. s. 3.

Závěr

Práce měla za cíl představit chronologický vývoj a především význam událostí, jež se na Písecku udály na začátku, ale hlavně na samém konci druhé světové války. Toto období předznamenalo pozdější vývoj a pozici Československa v poválečné Evropě. Záměrem této teoretické studie bylo využít historiografické interpretační metody obohacené o orální historii.

Historické období zkoumané v této práci je jednou z nejtemnější částí naší historie. Přesto, anebo právě proto, je tolik vyhledávané odbornou, ale i laickou veřejností. Druhá světová válka se nesmazatelně vryla do paměti lidí, nejen občanů bývalé Československé republiky. Tragické události konce 30. let 20. století zasáhly celou Evropu. Už od roku 1933, kdy se v Německu chopil moci Adolf Hitler a jeho nacisté, bylo obyvatelům a především politikům z okolních států jasné, že rozpínavost velkého souseda při budování velkoněmecké hegemonie nepůjde jen tak zastavit. Z tohoto důvodu se také evropské státy začaly moderněji vyzbrojovat. Hledaly řešení, jak ze vzniklé situace, pokud možno bez další války, ven. Bohužel řešení bylo tragické pro celé Československo, jediný ostrov demokracie ve střední Evropě. Bylo vyměněno za falešný pocit bezpečí. Československé členství v Malé dohodě bylo neefektivní a jediní západní spojenci – Francie a Velká Británie, dali zřetelně Československu najevo, že v případě jeho vojenského napadení nacistickým Německem nebudou plnit své vojenské závazky, vyplývající z dříve uzavřených smluv o spojení. Československo bylo tedy necháno na pospas celému Německu. Dodnes se na veřejnosti vedou diskuze, zda se měli Čechoslováci bránit, či ne. Dnes je však tato diskuse, víceméně již bezpředmětná. Hlavním výsledkem byl fakt, že mnozí českoslovenští vlastenci se nespokojili s cizím okupantem a i na „jeho“ území, měli odvahu proti němu bojovat.

Důležitým se stalo konstatování o charakteru českého odboje, ten byl tzv. „odbojem beze zbraně“.¹⁵⁷ Z toho důvodu nemohly být na území Protektorátu Čechy a Morava prováděny rozsáhlé partyzánské akce. To však nemění nic na odhodlání lidí bránit svůj život a svou vlast před nepřáteli Republiky. Jak se ukázalo, lidé byli schopni i s minimem zbraní dosáhnout dílčího úspěchu a mnohdy se mohli ubránit represáliím, které hrozily ze strany nacistických jednotek.

Byl zmíněn postup a chování spojeneckých vojsk, tedy americké a sovětské armády, jež osvobozovala naše území. Na jednu stranu byla vidět snaha pomoci postiženým oblastem,

---

157 HÁJEK, Miloš; RYŠÁNKOVÁ, Jarmila. *Svět a Československo ve 20. století*. s. 69.

na druhou bezmoc a podřízení se rozkazům, jenž byly nadřazeny mocenskými zájmy.

Z těchto důvodů, tak můžeme pochybovat o správnosti některých rozhodnutí, která byla, například na území Bernarticka, použita. Dnes můžeme pouze spekulovat, zda by se bývaly Bernartice vyhnuly masakru civilního obyvatelstva, na samém konci války, pokud by sovětské velení umožnilo Američanům Bernartice osvobodit, či nikoliv.

Je samozřejmé, že tato práce neobsahuje veškeré události oné doby. Měla, ale snahu zachytit ty nejpodstatnější okamžiky, na kterých měli podíl obyvatelé okresu Písek. Myslím si, že ohledně školního vyučování dějin obecně, by mělo být přihlédnuto i k dostatečnému vykládání regionálních událostí, zvláště pokud se výrazněji lišili od zbytku území. Mladý člověk žijící v daném regionu, ve městě či na venkově, si tak lépe uvědomí závažnost situace na konkrétním příkladu území, jenž důvěrně zná a má k němu osobní vztah. Lépe pochopí souvislosti i odlišnosti dané situace.

Za ideální považuji možnost dalšího výzkumu období konce druhé světové války přesnějším využitím vzpomínek konkrétních, místních pamětníků. Těch, ale bohužel stále ubývá a proto je potřeba jednat co nejrychleji.

Z mých dosavadních zkušeností vyplývá, že kontaktování pamětníků je nejlepší uskutečňovat přes místní organizace Českého svazu bojovníků za svobodu, Československé obce legionářské a dalších spolků sdružující pamětníky a veterány. Další možností je studium pramenů z fondů Vojenského ústředního archivu, jehož sbírky jsou velmi rozsáhlé a také ze Státního oblastního archivu v Třeboni, který obsahuje např. kroniky jihočeských obcí a podobně.

Seznam pramenů a literatury

Nevydané prameny

Státní oblastní archiv Třeboň - Státní okresní archiv Písek

SOkA Písek – fond: Národní škola Líšnice, 1863–1958, sig. I/2. s. 61. Dostupné z: <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/1395/61>

SOkA Písek – fond: Archiv městyse Bernartice, (1644) 1720–1945 (1951), sig. IIB/1-2. Dostupné z <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/90215/67>

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv v Praze

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv v Praze, fondy a sbírky do roku 1945 , úsek fondy sbírek z období II. světové války (1939-1945), Listiny, inv. SÚ-MV č. 308

- č. 308-111-2: Jmenné seznamy ilegálních a partyzánských skupin
- č. 308-116-13: Kronika Písecká

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv v Praze, fondy a sbírky do roku 1945 , úsek fondy sbírek z období II. světové války (1939-1945), Listiny, inv. SÚ-MV č. 81

- č. 308-25-7: Mirovice
- č. 308-93-9: Zvíkováci
- č. 308-100-11: Dobříš - Příbram – Písek
- č. 308-108-8: Vojenský odbor ONV Písek

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv v Praze, fondy a sbírky do roku 1945 , úsek fondy sbírek z období II. světové války (1939-1945), Listiny, inv. Sběrka dokumentů o partyzánském a odbojovém hnutí v Československu.

- č. 55/4: Čechy jižní (partyzánské hnutí)
- č. 123/11: Čimelice
- č. 291/18: Mirovice

Soukromé archivy

Soukromý archiv Romana Drašnara (Písek) - Pamětní kronika: Obec Dobeš

Soukromý archiv Romana Drašnara (Písek) – Deník Jaroslava Soukupa

Archiv autora

Interview se Jindřichem Prachem. 3.5.2013

Interview s Jaroslavem Kvasničkou. 6.5.2013

Interview s Richardem Prausem. 1.6. 2013

Interview s Annou Reinišovou. 6.6.2013

Vydané prameny

Dobový tisk

PÍSECKÉ LISTY ze dne 11. května 1945.

Současný tisk

MINAŘÍK, Pavel. 60. výročí mobilizace čs. armády v roce 1938. ATM: *Armádní technický magazín*. 1998, č. 10, s. 6-8. Dostupné i z: <http://armada.vojenstvi.cz/predvalecna/mobilizace/4.htm>

PRAUS, Richard. Proč došlo v roce 1945 k osvobození Písku americkou armádou. *Listy Písecka*. 2000. č. 86 – 110. s. 19.

Literatura

BENEŠ, Edvard. *Šest let exilu a druhé světové války*, Praha, 1947.

BENEŠ, Michal. *Vývojová komparace územních správ v Čechách a Rakousku ve 20. století*, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, magisterská práce, 2008.

BÍLEK, Jiří. *Utváření politického systému v Písku v letech 1945 – 1948*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, diplomová práce, 2010.

BLAŽEK, Miloš. *Přežil jsem v Moravcově pekle. Autentický příběh z Písecka*. Prácheňské nakladatelství Písek, 2003.

ČEJKA, Eduard. *Československý odboj na Západě: (1939-1945)*. Praha: Mladá fronta, 1997.

ČVANČARA, Jaroslav. *Někomu život, někomu smrt. Československý odboj a nacistická okupační moc*. 3 díly (1939–1941; 1941–1943; 1943–1945), Laguna, Praha 1997 (1. vyd.), Laguna, Praha 2003–2008 (2. vyd.), Laguna, Praha 2008 (3. vyd.)

ČVANČARA, Jaroslav; HAZDRA, Zdeněk; VAJSKEBR, Jan. *Naší ctí je věrnost – Konec druhé světové války v Evropě aneb Anabáze tří šlechticů v květnu 1945*. Paměť a dějiny. 2010, roč. 4, čís. 2, s. 4-22.

FRAJDL, Jiří. *Česko-Slovensko 1938-1939: příručka k politicko-mocenskému systému*. Moravská

Třebová: Diatext, 1992.

FRAJDL, Jiří. *Protektorát Čechy a Morava 1939-1945*. Moravská Třebová: Diatext, 1993.

HÁJEK, Miloš, RYŠÁNKOVÁ, Jarmila. *Svět a Československo ve 20. století*. Praha: Horizont, 1990.

CHALABALOVÁ, Renata. *Regionální dějiny 19. a 20. století: Písecko, nástin jeho společněckopolitického vývoje a školství*. Masarykova univerzita v Brně, diplomová práce, 2010. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/174439/pedf_m/.

JUSTIN, Petr. *K některým aspektům vývoje města Písku v roce 1945*, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, diplomová práce, 2000.

KÁRNÝ, Miroslav, MILOTOVÁ, Jaroslava, KÁRNÁ, Margita. *Protektorátní politika Reinharda Heydricha*. Praha: Tisková, 1991.

KNOPP, Guido, GÜLTNER, Rudolf. *Stalingrad: peklo na Volze*. V Praze: Ikar, 2005.

KOS, Vladimír. *Květen 1945 v jižních Čechách*. Praha: Mladá fronta, 2012. České květnové povstání ve fotografii.

KOSINA, Jiří. *Americké pozemní síly 1941-1945*. Praha: Naše vojsko, 1996.

KUKLÍK, Jan. *Vznik Československého národního výboru a prozatímního státního zřízení ČSR v emigraci*. Praha: Karolinum, 1996.

KYTKA, Josef. *Milevsko a jeho kraj: turistika, památky, historie.. Milevsko : Nákladem odboru klubu českých turistů*, 1940.

MICHLOVÁ, Marie. *Protentokrát, aneb, Česká každodennost 1939-1945*. Řitka: Čas, 2012.

MIKOLÁŠEK, František. *Tenkrát byla válka: Bernartice 1938-1945*. Bernartice: Obec Bernartice, 2002.

PILKA, Jiří. *Výpravy proti času*. Praha: Doron, 2005.

PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: Americká armáda v Čechách v roce 1945*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1995.

PRÁŠEK, Jiří. *Písecké XX. století*. Písek: 1999.

RAJLICH, Jiří; REŽNÁ, Jitka. *Generál Fajtl: slovem historika, rodiny a objektivem fotografů*. Cheb: Svět křídel, 2012.

SLÁDEK, Milan. *Němci v Čechách: německá menšina v českých zemích a Československu 1848-*

1946. Hodkovičky: Pragma, c2002

ŠRÁMEK, Pavel. *Ve stínu Mnichova: z historie československé armády 1932-1939*. Praha: Mladá fronta, 2008.

VANĚK, Miroslav, a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2003.

Výroční zpráva: *Prácheňské muzeum v Písku v roce 2011*. Písek : Prácheňské muzeum v Písku, 2012.

ZÁMEČNÍK, Stanislav. *Český odboj a národní povstání v květnu 1945*. Praha: Naše vojsko, 2006.

Internetové zdroje:

BUREŠ, Miroslav. *Republikánská strana zemědělského a maloroľnického lidu v odboji*.

Necenzurované noviny [online]. 1995, roč. 0005, č. 024 [cit. 2013-05-03]. Dostupné z:

<http://www.cibulka.com/nnoviny/nn1995/nn2495/obsah/3.htm>

FIDLER, Jiří. *Sokolovo, odvrácená tvář legendy. O čem se 70 let příliš nemluvalo*. In: *Technet.cz* [online]. 2013, 13. března 2013 [cit. 2013-05-03]. Dostupné z: http://technet.idnes.cz/sokolovo-odvracena-tvar-legendy-dop-/vojenstvi.aspx?c=A130312_174630_vojenstvi_kuz

GAZDÍK, Jan; NAVARA Luděk. *Bylo to jinak, říká historik o atentátu na Heydricha*. In: *IDNES.cz* [online]. 2012, 20. května 2012 [cit. 2012-12-03]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/atentat-na-heydricha-nazor-historika-ds5-/domaci.aspx?c=A120519_1780273_domaci_wlk

LANGER, Petr. *Bitva u Czajankových kasáren - Interview se Svatoslavem Kalichem*, dostupné z <http://www.youtube.com/watch?v=mKwOT6aIkHA>. K 1.12.2012

PRÁŠEK, Jiří. Interview s Jiřím Práškem v pořadu Českého rozhlasu, *Historické obzory*. 28.10. 2007 Dostupné z: <http://old.radio.cz/mp3/podcast/cz/historie/071028-14-rijna-1918-den-vyhlaseni-ceskoslovenske-republiky-v-pisku.mp3>

PRAUS, Richard. In: *Buddies of the 4th Armored Division Písek: Demarkační linie* [online]. 2011 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z: <http://www.buddies-pisek.wbs.cz/Demarkacni-linie.html>

PRAUS, Richard. In: *Buddies of the 4th Armored Division Písek: Osvobození Československa a města Písku* [online]. 2011 [cit. 2013-05-07]. Dostupné z: <http://www.buddies-pisek.wbs.cz/Osvobozeni.html>

Internetové zdroje - dokumenty:

Act of Military Surrender: Surrender of Germany (1945). In: *Our Documents.gov* [online]. 2006 [cit. 2013-06-18]. Dostupné z: <http://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=true&doc=78>

Hitlerův výnos o zřízení protektorátu Čechy a Morava. In: *Fronta.cz: Druhá světová válka* [online]. 23. 1. 2004 [cit. 2012-11-27]. Dostupné z: <http://www.fronta.cz/dokument/hitleruv-vynos-o-zizeni-protektoratu-cechy-a-morava>

Mnichovská dohoda. In: *Fronta.cz: Druhá světová válka* [online]. 4. 8. 1999 [cit. 2012-11-26]. Dostupné z: <http://www.fronta.cz/dokument/mnichovska-dohoda>

Nařízení o židovském majetku. In: INSTITUT TEREZÍNSKÉ INICIATIVY. *Holocaust.cz* [online]. 2011, 4. 10. 2011 [cit. 2012-12-02]. Dostupné z: <http://www.holocaust.cz/cz2/resources/documents/laws/rp19390621>

Norimberské zákony (1935). In: INSTITUT TEREZÍNSKÉ INICIATIVY. *Holocaust.cz* [online]. [2011], 26. 9. 2011 [cit. 2012-12-02]. Dostupné z: http://www.holocaust.cz/cz2/history/events/nuremberg_laws